

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Předpoklady cestovního ruchu ve věnných městech českých královen - Hradec Králové

Bakalářská práce

Autor: Jan Popély

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Hradec Králové

září 2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

Jan Popély

V Hradci Králové dne 1. srpna 2019

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce RNDr. Mgr. Tomáši Burdovi, Ph.D. za cenné rady a odborné vedení práce. Mrg. Ivě Simonové a Mgr. Mileně Březinové za osobní konzultace, poskytnutí podkladů a informací o spolcích Královská věnná města a Česká inspirace. V neposlední řadě za podporu rodině a přátelům.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje tématu předpokladů cestovního ruchu věnných měst a zkoumá tento jedinečný fenomén na příkladu Hradce Králové. V teoretické části se nachází obecná teoretická východiska, považovaná za základ pro tuto práci. Dále jsou zde představena všechna věnná města a zvláště Hradec Králové.

V praktické části je zkoumána práce s fenoménem věnnosti a podrobněji definován Hradec Králové – jako největší a nejvýznamnější město ze skupiny věnných. Spolu s literaturou, názory odborníků a rozhovory s aktéry cestovního ruchu práce odpovídá na výzkumné otázky a v závěru předkládá shrnutí vytěžených poznatků.

Klíčová slova: cestovní ruch, historický cestovní ruch, věnné město, Hradec Králové

Annotation

Title: Prerequisites for tourism in dowry towns of Czech queens – Hradec Králové

The bachelor thesis is devoted to the topic of tourism prerequisites of dowry towns and examines this unique phenomenon on the example of Hradec Králové. In the theoretical part there is a general theoretical basis, considered as the basis for this work. It also presents all the dowry towns and especially Hradec Králové.

In the practical part the author examines the work with the phenomenon of dowry and defines in more detail Hradec Králové - the largest and most important town of the dowry group. Along with literature, opinions of experts and interviews with actors of tourism, the work answers the research questions and at the end presents a summary of the gained knowledge.

Keywords: tourism, historical tourism, dowry town, Hradec Králové

Obsah

Obsah	7
1. Úvod.....	1
1.1 Výběr tématu.....	2
1.2 Cíle práce a výzkumné otázky	2
1.3 Metodické přístupy	3
2 Teoretická východiska.....	4
3 Vznik českých měst.....	7
4 Věnná města.....	8
4.1 Jednotlivá města	16
4.1.1 Dvůr Králové nad Labem	16
4.1.2 Chrudim	16
4.1.3 Jaroměř.....	17
4.1.4 Mělník.....	18
4.1.5 Nový Bydžov	18
4.1.6 Polička.....	19
4.1.7 Trutnov	19
4.1.8 Vysoké Mýto	20
4.1.9 Kostelec nad Labem.....	21
4.2 Královská věnná města - dobrovolný svazek obcí.....	21
4.2.1 Práce svazku s fenoménem VM.....	25
4.2.2 Webové stránky.....	25
4.2.3 Marketingové koncepty.....	26
4.2.4 Propagační materiály.....	29
4.2.5 Facebook	31
4.2.6 Fyzická prezentace VM	31
4.2.7 Plán budoucí činnosti spolku – vize.....	34
4.3 Značky cestovního ruchu	35
5 Hradec Králové	37
5.1 Historie.....	37
5.2 Hradec v číslech	48
5.3 Geografie.....	48
5.4 Architektura a stavby.....	49

5.5	Volný čas.....	50
5.6	Okolí města	51
6	Předpoklady cestovního ruchu v Hradci Králové	52
6.1	Lokalizační předpoklady	52
6.2	Realizační předpoklady	54
6.3	Selektivní předpoklady	55
7	SWOT analýza	57
7.1	Vnitřní faktory	58
7.2	Vnější faktory	59
7.3	Kontextuální shrnutí SWOT analýzy	60
8	Dotazníkové šetření	62
8.1	Metodický přístup dotazníkového šetření	63
8.2	Komentované výsledky	65
9	Výsledky	78
9.1	Doporučení	80
10	Závěr práce	82
11	Zdroje	84
12	Přílohy	90
12.1	Seznam obrázků.....	90
12.2	Seznam tabulek.....	90
12.3	Seznam grafů.....	91
12.4	Použité zkratky	92

1. Úvod

Cestovní ruch je globálně jedním z nejrychleji rostoucích odvětví ekonomiky. V posledních letech roste vlivem rostoucích požadavků v cestovním ruchu jak nabídka jeho tradičních forem, tak i těch alternativních. V každém případě je a bude čím dál silnějším faktorem v ekonomice (UNWTO, 2019).

Tradiční formou, která účastníky vždy přitahovala, je historický cestovní ruch, kam se řadí i fenomén věnných měst. Jedná se o města, která spojuje historický fakt, že v minulosti byla darována českými králi svým manželkám a nosila tento titul. Panovníci tímto velkorysým a zjevně funkčním způsobem materiálně zajistili své manželky. Pro města to byla výhodná situace, i když dostát svým závazkům bylo pro ně někdy velmi těžké (období válek, po pohromách). Na jednu stranu musela města dodávat suroviny a královnu zajistit, na druhou stranu ale takovému městu nově získaná privilegia zvýšila prestiž. Zejména města, v nichž královny pobývaly, se snažila stát reprezentativním sídlem. S tím souvisela nákladná výstavba různých církevních a správních budov, často podle plánů tehdejších významných stavitelů. Dnes jsou tyto objekty ukázkou dobového stylu, umění i řemesla a právem si zasluhují náš obdiv. K věnným městům patří Dvůr Králové nad Labem, Hradec Králové, Chrudim, Jaroměř, Mělník, Nový Bydžov, Polička, Trutnov a Vysoké Mýto. Tento fenomén je unikátem v českém i v evropském prostoru, je součástí tradiční formy cestovního ruchu (dále CR) na území České republiky, a proto má význam se jím dnes zabývat.

Kulturní dědictví je součástí historie lidstva, ale během let se k němu přistupovalo různě, často pod vlivem aktuálního politického klimatu. Specifickou částí dědictví je právě fenomén věnných měst, který je ve vztahu k Hradci Králové hlavním předmětem této bakalářské práce. Město s bohatou historií má širokou nabídku atraktivit. Zkoumat fenomén VM na příkladu Hradce Králové se tak ukazuje jako velmi příhodné, protože je mezi věnnými tím největším a historicky nejvýznamnějším.

1.1 Výběr tématu

V Hradci Králové autor bakalářské práce žije a s přízviskem „věnné“ město se setkával. Téma práce zaujalo příležitostí podívat se na rodné město z perspektivy objektivních kritérií oboru cestovního ruchu. Možnost využít k tomu vlastní poznatky, kontaktovat místní odborníky a prostudovat odborné prameny sehrálo při výběru významnou roli. Zároveň ideálním skromným záměrem bylo moci poskytnout výsledky práce spolku Královská věnná města a přispět tak alespoň malým dílem k rozvoji CR v Hradci Králové.

1.2 Cíle práce a výzkumné otázky

Cílem práce je shrnout dosavadní dostupné informace o fenoménu VM a získaný souhrn poznatků využít k návrhu jeho dalšího možného uplatnění v cestovním ruchu (CR). Nejdříve budou shrnuta teoretická východiska z literatury, dále bude provedena inventura stavu současného využívání fenoménu VM zejména analýzou činnosti spolku Královská věnná města, seznámením se výročními zprávami a také s činností odboru CR hradeckého magistrátu. Spolek je jediným subjektem, který s tímto unikátním fenoménem aktuálně systematicky pracuje. Hradec Králové bude teoreticky definován a analyzován jako zástupce skupiny věnných měst. Výzkum bude podpořen dotazníkovým šetřením zaměřeným na vnímání pojmu VM veřejností a nakonec bude naznačena perspektiva práce s fenoménem a uvedena doporučení možného využití potenciálu značky VM.

V bakalářské práci budou hledány odpovědi na následující výzkumné otázky:

1. Jaké je povědomí o fenoménu věnných měst, který je součástí městského kulturního dědictví?
2. Jaké je postavení věnných měst v rámci jiných značek sloužících k propagaci CR ?
3. Vyhledávají lidé ve věnných městech atraktivitu spojené s fenoménem věnnosti ?
4. Jakým způsobem pracují města (příklad HK) s fenoménem věnnosti ?

1.3 Metodické přístupy

V teoretické části jsou vymezeny klíčové pojmy a je zde popsán vznik českých měst. Hlavní pozornost je věnována vzniku měst věnných. V praktické části je provedena analýza současného stavu práce s fenoménem věnnosti spolku Královských věnných měst pomocí studia různých odborných pramenů, internetových stránek, brožur, prospektů, návštěvy veletrhu Infotour 2019 a rozhovorů s odborníky. Následuje představení Hradce Králové jako příkladu VM. Město je dále podrobena detailnějšímu rozboru za využití metody analýzy předpokladů cestovního ruchu a SWOT analýzy, která je kontextuálně shrnuta. Empirickou část doplňuje dotazníkové šetření, které je zaměřeno na povědomí o fenoménu věnných měst. Metodika dotazníkového šetření je popsána v samostatné kapitole. Zjištěná data jsou interpretována pomocí komentovaných grafů.

Cíle práce budou naplněny pomocí odpovědí na výzkumné otázky. Pro jejich zodpovězení budou využity již uvedené zdroje. Odpovědi na otázky spolu doporučeními se nachází v kapitole vyhodnocení. V závěru jsou konstatována výsledná zjištění a jsou uvedeny náměty pro další práci s fenoménem věnných měst.

2 Teoretická východiska

V práci jsou použity odborné pojmy, jejichž správné vysvětlení a pochopení je jedním z východisek pro zkoumání zadané problematiky. Byla k tomu použita skripta, odborná literatura a výkladové slovníky, viz použité zdroje práce.

Cestovní ruch

Zelenka a Pásková (2012, s. 83) uvádějí, že cestovní ruch je komplexní společenský jev zahrnující aktivity účastníků cestovního ruchu, procesy budování a provozování zařízení se službami. Je to také souhrn aktivit osob, které v zařízeních pracují, nabízejí a zajišťují služby, aktivity spojené s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně-správních aktivit (politika CR, propagace CR, regulace CR, mezinárodní spolupráce apod). K cestovnímu ruchu patří také reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity.

Geografie cestovního ruchu

Geografie cestovního ruchu je vědní obor, který se zabývá jak zákonitostmi prostorových aspektů interakce mezi cestovním ruchem a krajinou, tak zákonitostmi a rozmístěním jevů a procesů cestovního ruchu (Zelenka a Pásková, 2012, s. 178).

Destinace cestovního ruchu

Jedná se o přesnější termín obecného pojmu „destinace“, který blíže specifikuje návaznost na cestovní ruch. Podle Zelenky a Páskové (2012, s. 105) se může jednat o specifické oblasti regionu nebo i o celé regiony. Takové destinace se vyznačují vyšší koncentrací atraktivit, služeb a infrastruktury cestovního ruchu. Destinace cestovního ruchu může být významu lokálního, regionálního, nadnárodního a globálního.

Předpoklady cestovního ruchu

Jedná se o faktory, které ovlivňují cestovní ruch v destinaci. Mají vliv na jeho samotnou existenci, rozvoj a obecné zákonitosti i uplatnění v destinaci. Mariot (Holeček, Mariot, Střída, 2001, s. 15-18) je v novější publikaci s dalšími autory člení na předpoklady lokalizační, selektivní a realizační.

Lokalizační blíže určují místo, kde se cestovní ruch může odehrávat a dále se dělí na přírodní a kulturní. Selektivní popisují způsobilost společnosti zkoumané lokality účatníky cestovního ruchu přijímat a stávat se jimi a dělí se na objektivní a subjektivní. Realizační předpoklady umožňují realizovat nároky účastníků cestovního ruchu a dělí se na komunikační a materiálně technické (Holeček, Mariot, Střída, 2001, s. 15-18).

Značka cestovního ruchu

Značka je komplexní marketingový nástroj. V cestovním ruchu je jejím úkolem reprezentovat identitu destinace nebo služeb a její hodnoty. Klientům cestovního ruchu má usnadnit orientaci v nabídce a informovat ho o podstatě produktu, služby (Palátková, 2006, s. 341).

Kulturní atraktivita

Podle Zelenky a Páskové (2012, s. 292) se jedná o typ atraktivit cestovního ruchu, jejichž podstata je založena na kulturním dědictví minulých a současných společenství, tradic a kultur obyvatel. Řadí se sem tak například: hrady, zámky, muzea, historická místa, ale také slavnosti, poutě a jarmarky.

Kulturní dědictví

„Stavby a skupiny staveb všeobecné hodnoty, umělecká díla, prostranství (místa) hodnotná z historického, estetického, etnologického a antropologického pohledu“ (Zelenka a Pásková, 2012, s. 293).

Historický cestovní ruch

Cestovní ruch má mnoho forem – např. kongresový, lázeňský, vodní, lyžařský, vinařský atd. Patří k nim i ten historický, který své účastníky motivuje různými aspekty minulosti. Řadí se k nim historické artefakty, archeologické nálezy, místa historických událostí a místa spojená s historickým vývojem (Zelenka a Pásková, 2012, s. 198). Autoři dále uvádějí, že historický CR je významnou součástí městského cestovního ruchu, je pro něj typická interpretace a ožívování historického dědictví, například spojování konkrétních míst s historickými událostmi, rekonstrukce s vizualizacemi (viz. skanzeny, muzea, archeoparky). Podle Jafari (2000, s. 683) zejména v této formě cestovního ruchu je pro návštěvníky důležitá autenticita, která však dnes může být narušena komercializací a komodifikací historických míst a historického dědictví obecně.

Obrázek 1, Podoba středověkého města Hradec Králové – model, (volné dílo)

Historizující cestovní ruch

Historizující CR je další z forem cestovního ruchu. Podle Zelenky a Páskové (2012, s. 198) účastníky přitahují atrakce a akce v historických objektech a na historických územích (hrady, zámky, historická podzemí). Podle autorů se často takových akcí (výročí, rekonstrukce bitev, historické průvody atd.) chtějí účastnit v dobovém nebo tématickém oblečení a znovu události prožít, často za doprovodu dobové hudby nebo tradičních pokrmů. Příkladem je spolek „Dvůr hradecké královny Alžběty Richenzy“, který sdružuje lidi se zájmem o historii a pořádá akce v dobovém charakteru (Hradecký dvůr, 2019)

3 Vznik českých měst

Plnohodnotná města vznikala na našem území až ve 13. století. Do té doby se zde nacházely osady, oppida a různá opevněná hradiště. Z výše jmenovaných vznikala města první možnou a nejčastější cestou, kterou bylo povýšení na město panovníkem a získání tzv. vyššího privilegovaného zřízení (Bauerová, 2019).

Druhou možností vzniku města bylo založení „na zelené louce“. V tomto případě zakladatel města pověřil lokátora, aby pro budoucí město našel vhodné místo a získal obyvatele (Křsková, 2001, s. 11).

Vzhledem k historickému vývoji Evropy vznikala česká města hlavně prvním způsobem. To je také důvodem, proč se většinou nezachovaly zakládací listiny. Města byla totiž často v prvních fázích stanovena ústně, neoficiálně pouze přeměněna ze sídlišť či oppid nebo bylo povýšení obyvateli, případně majitelem, vyfabrikováno. *„Existenci královského města tak většinou určuje až zpráva o královském rychtáři“* (Křsková, 2001, s. 11)

Nejdůležitější roli při zakládání měst hrály přírodní podmínky (nadmořská výška, úrodnost půdy, dostupnost vody apod.). Dalším důležitým hlediskem byly hospodářské a vojenské dispozice. Nemalý počet měst vznikal také v přímém spojení se starou hradskou správní soustavou, v místech hradů, středisek nebo celnic (v blízkosti obchodních cest). Síť měst se v českých zemích zformovala do konce 14. století, přičemž v menší míře urbanizace pokračovala i v pozdějším období. Měnící se vztahy mezi jednotlivými složkami města – fyzickými prvky (vodstvo, zemědělská půda, fauna a flóra) a člověkem (působení obyvatel ve městě) – se projevovaly v podobě hlavních funkcí měst. K takovým patřily funkce ekonomické (finanční situace města - obchod), vojenské (bezpečnost ve městě – hradby), sociální (vztahy v městské komunitě – např. ghetta), právní (řízení města podle právních zásad) a kulturní (trávení volného času, uspokojení náboženských potřeb) (Tůmová, 2017-18, s. 8-9).

4 Věnná města

Jedná se o skupinu devíti českých měst: Dvůr Králové nad Labem, Hradec Králové, Chrudim, Jaroměř, Mělník, Nový Bydžov, Polička, Trutnov a Vysoké Mýto, která byla českými králi odkazována manželkám. Po dobu panování královny Johanky z Rožmitálu měly status věnného města přechodně i Teplice (Hoffman, 1992, s. 292). Věnným městem, byl po určitou dobu i Kostelec nad Labem. Vzhledem k tomu, že byl často v zástavním držení, nepatřil mezi stabilní soubor měst ostatních a tento status ztratil v roce 1586 (Rozkošná, 2019).

Města byla královnám darována v první řadě pro finanční a materiální zajištění a stala se jejich hlavním zdrojem příjmu, stejně tak ale i možným útočištěm. Některá se dokonce stala vdovskými sídly královen, což jim přidávalo na významu (Krsková, 2001, s. 10). Tato města tak musela být architektonicky reprezentativním, pohodlným, ale současně ekonomicky velmi perspektivním sídlem, což obnášelo i nutnost jejich dobré vnitřní organizace. Větší věnná města stála svým významem hned za předními královskými městy.

Historické záznamy se občas rozcházejí v detailnějších informacích, jakými jsou například data narození, úmrtí, počty dětí, společenské vztahy apod., zejména kvůli nekompletně dochovaným pramenům nebo idealizaci královských rodin.

Za dobu fungování věnných měst v jejich původním účelu prošlo jejich území komplexními změnami správními, politickými, kulturními, ekonomickými i sociálními. Měnily se architektonické slohy, rozloha podřízeného území, postavení šlechty, také přišly významné reformy v oblasti školství, církve, samosprávy a státní správy. Tomu všemu mohly královny po boku svých mužů buď relativně pasivně přihlížet nebo se snažit zapojit do dobového dění a změn, jak to některé také udělaly.

Většina věnných měst se nacházela ve východních Čechách a spolu s vesnicemi, poplužními dvory a dalšími stavbami, které těmto městům patřily, tvořila v Českém království zajímavou územní enklávu.

Věnná města měla určenou surovinu, kterou královně přednostně postupovala (Otto,1907)

Hradec Králové – bažanti

Chrudim – pšenice

Vysoké Mýto – pstruzi

Dvůr Králové nad Labem – mřenky

Jaroměř – lososi

Nový Bydžov – raci

Trutnov – plátno

Mělník – víno

Polička - oves

Význam některých historických pojmů (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005):

podkomoří – (subcamerarius) – úředník, finanční správce měst a klášterů

hofrychtěř - (iudex curiae) – titul vysokého úředníka, soudce dvorského soudu, zástupce podkomořího

kopa – (sexagena) - zde peněžní jednotka; 60 jednotek stejného druhu

hřivna – platidlo v raném středověku – většinou kovové předměty; váhová jednotka drahých

kovů – cca 250 g

šošovné - neboli daň, která se královnám odváděla dvakrát ročně (Věnná města, 2019 A)

Velmi rozsáhle existenci věnných měst shrnuje Čelakovský v Ottově slovníku naučném již v roce 1907 (Otto, 1907, s. 546 – 547). Shrnutí je zde parafrázováno a doplněno dalšími autory:

Pokud nebylo ovdovělé ani panující královny, města spadala pod krále a byla spravována královským podkomořím a jemu podřízeným úředníkům. První královnou, které připadla města věnem byla roku 1305 Eliška Rejčka (Eliška/Alžběta Polská-Richenza), které Václav II. věnoval 20 000 hřiven stříbra zajištěných na Hradci, Chrudimi, Vysokém Mýtě, Poličce a Jaroměři. Zástavní suma byla jejím druhým manželem, Rudolfem Habsburským, povýšena na 40 000 hřiven stříbra. Po jeho smrti se Eliška usadila v Hradci na celých 10 let a měla tak šanci město svou přítomností ovlivnit. Na počátku 14. století Eliška Přemyslovna získává do svého vlastnictví Kostelec nad Labem. Jak uvádí Rozkošná (2019), byl často v zástavním držení a proto královnám nebyl vždy k dispozici.

Další královnou, jejíž věno bylo pojištěno na Hradci, ale také Vysokém Mýtě a Poličce byla Anna Svidnická, třetí manželka Karla IV., byť nejsou dochované prameny o tom, že by v některém z měst přebývala.

Podle Bíny (2018, s. 32) byl z příkazu krále Karla IV. roku 1348 věnným městem prohlášen i Mělník. První změna v úpravě věnných měst, kterou Otto (1907, s. 546) uvádí přišla hned s další královnou Eliškou Pomořanskou, čtvrtou manželkou Karla IV., které byla dána práva a důchody věnovaných měst hned při její korunovaci s podmínkou, že pokud by se po smrti Karla znovu provdala, bude povinna postoupit novému králi svá věnná města za částku 6 000 kop grošů.

Věnování měst královnám již při korunovaci se stalo tradicí (Bláha et al., 2017, s. 61). Za své sídlo si Eliška vybrala Hradec a po její smrti se tak dostal opět pod královskou správu, respektive do správy královského podkomořího. Roku 1396 král Karel IV. stanovil, že města, která přijdou do věnné zástavy, mají být spravována královniným podkomořím a to v takovém rozsahu a plné pravomoci, jako by se jednalo o podkomořího krále. Žádná královna nemá právo svá města dál zastavovat bez svolení krále například jako věno dceři při sňatku.

Po smrti Elišky Pomořanské roku 1393 je roku 1400 je korunována druhá manželka prvorozeného syna Karla IV. (Václava IV.), Žofie Bavorská, a získává věnem města, ke kterým se nově přidal Trutnov a Dvůr Králové. Žofie podle ustanovení Karla IV. jmenovala svého

podkomořího a hofrychtěře (Otto, 1907, s. 546–547). To odejmulo výsady, práva a příjmy současnému královskému podkomořímu Zikmundu Hulerovi z Orlíku, který se u soudu hájil dosavadní praxí postoupení věnných měst královně až po ovdovění.

Zemský soud roku 1401 vyhověl královně a podpořil tak ustanovení Karla IV. z roku 1396, které tento nový postup zavádělo.

Po smrti Žofie zapsal věno roku 1437 své manželce Barboře Celjské císař Zikmund Lucemburský a ta si za své sídlo zvolila Mělník. Po její smrti spravoval věnná města v letech 1461 – 1468 podle uzákonění královský podkomoří. Města dále držela manželka krále Jiřího z Poděbrad, Johana z Rožmitálu, v letech 1468 – 1475. Nově se věnným městem na krátkou dobu roku 1468 staly i Teplice, které však po smrti královny její syn Hynek z Münsterberku v roce 1475 prodal (Hoffman, 1992, s. 292). Vzhledem k tomu, že manželka nástupce Jiřího, Vladislava Jagellonského, nebyla korunována v Čechách, zůstala města po smrti Johany opět ve správě královského podkomořího a věnem byla darována až roku 1522 manželce Ludvíka Jagellonského, Marii Habsburské, která byla korunována v Praze (Otto, 1907, s. 546–547).

Od roku 1522 se věnná města plně oddělila od královských a začala být spravována pouze královniným podkomořím a to i tehdy, když královna zemřela a města nebyla připsána. Za Marie Habsburské tak vznikla trvalá funkce (královnina) podkomořího věnných měst s úřadem.

Města po Marii Habsburské, která zemřela roku 1558 byla připsána Marii Španělské, manželce Maxmiliána II. Habsburského. Ta se dožila na tehdejší dobu výjimečného věku 74 let. Za jejího života se roku 1569 k věnným městům připojuje poslední – Nový Bydžov. Po její smrti roku 1603 vstupuje poprvé v platnost ustanovení z roku 1522 o oddělené správě věnných měst, která tak v mezidobí poprvé spadají pod úřad královnina podkomořího, podkomořího věnných měst. Mezitím v roce 1586 dosud často zastavovaný Kostelec nad Labem ztrácí status věnného města a je připojen k brandýskému panství (Rozkošná, 2019).

Rudolf II., syn Marie Španělské, sám neměl manželku, které by města věnoval. Města Mělník a Trutnov se však za jeho vlády dostala do soukromých zástav a ta zbylá byla již standardně pod správou podkomořího věnných měst. Sněm roku 1614 povolil vyplacení Mělníka pro královnu Annu Tyrolskou (manželku Rudolfova nástupce, Matyáše Habsburského), což se neuskutečnilo,

protože již zvolený následník trůnu, Ferdinand II. Štýrský, roku 1623 zapsal město zpět původní české šlechtě (Otto, 1907, s. 546–547).

Roku 1627 byla korunována Ferdinandova manželka Eleonora Gonzagová českou královnou a připadla jí věnná města, rok na to i zmíněný Mělník, který musel být vykoupen.

Jak uvádí Ottův slovník naučný (Otto, 1907, s. 546–547), Eleonora svolila pro soukromou zástavu Trutnova, který tak byl králem na čas zastaven, což se stalo proti ustanovení z let 1549 a 1564, dle kterých k takovému rozhodnutí nemá pravomoc. Zástava tak neměla být platná, ale přesto proběhla, Trutnov byl později za její správy zpět vykoupen. Královna umírá roku 1655.

Věnná města byla převedena na třetí manželku Ferdinanda III. Habsburského, Eleonoru Magdalenu Gonzovou do roku 1686. Královna vydala roku 1651 ustanovení o platbách věnných měst do své dvorní pokladny takto: Králové Hradec 263 kop, Chrudim 255, Trutnov 240, Vysoké Mýto a Polička 200, Jaroměř, Králové Dvůr a Mělník 160 kop a Bydžov 100 kop stříbra. Nově také stanovila platy podkomořího a hofrychtěře. Města byla po její smrti převedena věnem na manželku Leopolda I. Eleonoru Magdalenu Falcko-Neuburskou do roku 1720. Za doby její správy se zachoval dokument o ústavě věnných měst, který konstatoval, že města náleží ke statkům a důchodům koruny (krále) a nejsou tak zahrnuta k majetku pro dědění královninými potomky. Slouží tak pouze pro její výživu, možné místo rezidence a zabezpečení i v případě ovdovění po celou délku jejího života, proto nesmí města zastavovat a odcizovat od koruny.

Manželka Leopoldova syna (Josef I. Habsburský) kvůli komplikovanému manželství a brzké smrti Josefa nebyla korunována, takže další královnou spravující věnná města se stala manželka Josefova nástupce (Karel VI.), Alžběta Kristýna Brunšvicko-Wolfenbüttelská do roku 1750. Roku 1733 vydala ustanovením podporující a rozšiřující soudní, správní, finanční a pohospodářskou moc nad spravovanými městy.

Karel VI. neměl syna, jehož manželce by byla při korunovaci města věnována a tak se města dostala do správy královně Marie Terezií do roku 1780. V těchto letech během tereziánsko-josefínských reforem přešla řada původních pravomocí a způsobilostí podkomořího věnných měst na úřady a soudy (Otto, 1907, s. 546–547).

Roku 1834 byl úřad podkomořího věnných měst spojen s úřadem královského podkomořího v zemský podkomořský úřad. Ten byl 19. prosince 1848 zrušen, „*poněvadž se uznalo, že svobodná obec je základem svobodného státu a že je nevyhnutelno, aby se ujal svobodný život obecní a obcím se ponechalo samostatně spravovati svůj majetek*“ (Krsková, 2001, s. 18)

Po smrti Marie Terezie dostala města věnem manželka jejího syna, Leopolda II., Marie Ludovika Španělská, do roku 1792. Dále druhá manželka krále Františka I. Rakouského, Marie Terezie Neapolská, do roku 1807 stejně tak jako jeho třetí manželka Marie Ludovika Beatrix z Modeny do roku 1816 a čtvrtá manželka Karolína Augusta Bavorská do roku 1873.

Na trůn po Františku I. nastoupil jeho syn Ferdinand I. a správy měst se tak ujala jeho manželka Marie Anna Savojská do roku 1884, dále manželka Františka Josefa I., Alžběta Bavorská.

Poslední královnou spravující věnná města byla manželka Josefova nástupce (Karel I.) Zita Bourbonsko-Parmská (Otto, 1907, s. 546–547).

„Královny pak až do roku 1918 vykonávaly ve svých věnných městech již jen zbytky svých historických práv (například kostelní a jiné dobročinné patronáty). Rozpadem Rakousko-Uherska a vytvořením Československého státu zanikl i statut těchto několika měst jako věnných měst českých královen.“ (Krsková, 2001, s. 18)

Změny správy věnných měst v bodech (podle Otto, 1907 a doplněno dalšími autory):

- první královnou věnných měst Eliška Rejčka, věna od Václava II. a Rudolfa Habsburského
- + 1305 Hradec Králové, Vysoké Mýto a Chrudim - VM
- + 1307 Jaroměř a Polička -VM
- města dostává věnem královská vdova pro své zabezpečení
- města jinak spadají pod krále podkomořího
- povyšovat města na královská a věnná bylo vždy právem krále (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 89)
- věnná města byla jednotlivými privilegii vyjímána z kompetence zemského soudu - řešení trestních věcí (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 53)

- Kostelec nad Labem -> VM za života Elišky Přemyslovny (1292 – 1330)
- roku 1363 Eliška Pomořanská - města získává věnem již při korunovaci -> nové pravidlo
- + pokud se královská vdova znovu provdá, musí postoupit novému králi svá města za 6 000 kop grošů
- + správa do konce života královské vdovy má však přednost před korunovanou novou královnou
- 1396 Karel VI. -> města pod správou královnina podkomořího v plném rozsahu
- + královna nemá právo města zastavovat/věnovat
- + města jinak stále spadají pod králova podkomořího
- 1348 Mělník – VM (Bína, 2018, s. 32)
- 1400 Žofie Bavorská jmenuje prvního podkomořího věnných měst a hofrychtýře
- + 1400 Trutnov a Dvůr Králové nad Labem - VM
- po smrti královské vdovy a bez nové korunovace města spadají zpět pod králova podkomořího, který vykonává dohled nad odváděním berní a nad správou (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 210)
- 1468 Teplice se stávají VM, když je Jiří z Poděbrad věnuje manželce Johaně z Rožmitálu
- 1475 Teplice syn (Hynek z Münsterberku) Johany z Rožmitálu po její smrti prodává (Hoffmann, 1992, s. 292)
- 1522 města jsou plně oddělena od královských a po smrti vdovy a bez nové korunovace zůstávají ve správě podkomořího věnných měst
- 1527 Ferdinand I. nově zřídil úřad – českou komoru (radu komory královské) jako úřad pro správu a povznesení královského hospodářství a odsadil ji oddanými odborníky . Po roce 1548 byla agenda komory věcně rozdělena na českou a německou expedici (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 106).
- 1547 – zlom v samosprávě a stavovském postavení českých královských a věnných měst po porážce povstání českých stavů. Trestní opatření Ferdinanda I.: města opět královskou komorou.

Sankce především hospodářské – konfiskace všeho pozemkového majetku města odevzdání městských i zádušních důchodů králi, což vedlo ze zhoršení ekonomické situace a zadlužení často až do 18. století. Města dále ztratila veškerá městská a cechovní privilegia (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 217).

- Za správy Marie Habsburské se tak nejen královnin podkomoří věnných měst stává trvalou funkcí, ale k městům se 1569 připojuje Nový Bydžov a věnná města se definitivně vyčlenila z měst královských jako trvalá organizační složka (Hledíková, Janák, Dobeš, 2005, s. 214).

- Po smrti Marie Španělské poprvé nastává situace správy měst pouze podkomořím věnných měst

- Trutnov a Mělník v soukromých zástavách, posléze města zpět vykoupena

- Kostelec nad Labem byl podle Rozkošné (2019) často v soukromých zástavách a roku 1586 byl definitivně připojen k brandýskému panství, přestal být věnným městem.

- Roku 1651 ustanovení královny Eleonory Magdaleny Gonzové o platbách měst do dvorní pokladny královny a nové stanovení platů podkomořího a hofrychtýře

- Alžběta Kristýna Brunšvicko-Wolfenbüttelská roku 1750 ustanovení o rozšíření pravomocí královny – éra nejsilnějšího postavení královen vůči městům a velký význam měst

- Tereziánsko-josefínské reformy, počátek přenášení moci podkomořích na státní správu

- 1834 úřad královského a podkomořího věnných měst spojen v zemský podkomořský úřad, který je posléze zrušen úplně

- 1918 zaniká právní forma věnných měst (Krsková, 2001, s. 18)

4.1 Jednotlivá města

Následuje přehled stručné představení jednotlivých měst – jejich vznik, důležité historické momenty, významné památky. H radci Králové je věnována samostatná kapitola.

4.1.1 Dvůr Králové nad Labem

Na místě knížecího dvorce v údolí horního toku Labe založil Přemysl Otakar II. v roce 1270 královské město, které se od roku 1399 zařadilo mezi věnná města českých královen. Město dodávalo na královský dvůr především mřenky na přípravu grundlí (Krsková, 2001, s. 139). Podle Dvůr Králové nad labem (2019) má středověký městský areál centrum v téměř čtvercovém náměstí s kostelem sv. Jana Křtitele. Město několikrát v historii poznamenaly válečné útrapy, ale vždy se znovu probudilo k rozvoji, kde v oblasti řemesel postupně převažovalo tkalcovství a barvířství lnu. Pozdější používání bavlny vedlo ke vzniku několika textilních továren. Dalším výjimečným řemeslným odvětvím ve městě se od 19. století stalo sklářství, perlařství a výroba vánočních ozdob. Významnou atraktivitou Dvora Králové je od roku 1946 Safari park.

Logo Královských věnných měst je umístěno na turistickém portálu, který je propojen s oficiálními stránkami města, ale tématu není věnován větší prostor, město zřejmě preferuje dalších atraktivitu (Dvůr Králové nad Labem, 2019).

4.1.2 Chrudim

Stejně jako u Hradce Králové a dalších měst hrála u založení města významnou roli poloha. Podle Krskové (2001, s. 199) byla oblast nad řekou byla osídlena již v době před slovanské, ale město bylo založeno až ke konci 13. století. Město přejalo regionální zeměpanskou funkci bývalého hradiště a stalo se věnným hned v první „vlně“ měst, na kterých bylo zajištěno věno Elišky Rejčky. Chrudim dodávala královně především pšenici. Urbanistické uspořádání města se přizpůsobuje tvaru ostrohu nad meandrem řeky Chrudimky.

Za dob Františka Palackého Chrudim získala přívlastek Východočeské Athény pro řadu škol, které ve městě byly založeny (Krsková, 2001, s. 199). Město se pyšní svou dominantou – původně gotickým chrámem Nanebevzetí Panny Marie v pozdější novogotické úpravě, která je zdaleka patrná ze všech směrů kolem města. Památkářská péče je věnována také renesančnímu, tzv. Mydlářovskému domu s arkádami a věžičkou připomínající minaret. Současná Chrudim se kromě historie prezentuje také více než stoletou tradicí loutkářství, kterou připomíná muzeum loutkářských kultur a festival Loutkářská Chrudim. Město na svých oficiálních stránkách v sekci Účast města ve svazcích zmiňuje kromě dalších Královská věnná města (Prokopec, 2012).

4.1.3 Jaroměř

Jak píše Krsková (2001, s. 201), město se utvářelo kolem úzkého skalního ostrohu obtékaného Labem poblíž soutoku s Úpou od raného středověku. Vznik města spadá do doby vlády Přemysla Otakara II. a privilegia a povinnosti věnného města získalo v roce 1307. Jaroměř dodávala královně především lososy. Historické centrum tvoří gotický chrám sv. Mikuláše a náměstí s podloubími a mariánským sloupem uprostřed z dílny M. B. Brauna. Status věnného města měl velký vliv na místní vývoj. Za aktivní podporu husitů, podle autorky, potrestala královna Barbora Celjská zradu svého města odebráním některých privilegií. Později byla Jaroměři trestem vnucena pečeť se symbolem lva s trnovou korunou jako symbol bezpráví způsobeného královně. Symbol je dodnes městským znakem (Krsková, 2001, s. 201). I v Jaroměři se střídala období rozkvětu s dobou úpadku způsobeného především válkami. Výstavba strategické pevnosti v nedalekém Josefově utlumila rozvoj Jaroměře nejen v době prusko-rakouské války, ale i později v éře posádkového velitelského centra. Další rozmach obou sousedních měst ve 20. století nakonec vedl k jejich spojení v roce 1948 (Krsková, 2001, s. 201-202). Podle Jaroměř-Josefov (2019) dnes toto souměstí prezentuje jak perly barokní a funkcionalistické architektury původně věnného města, tak i unikátní podzemní obranný pevnostní systém v památkové rezervaci. Město se ke své královské minulosti aktivně hlásí - v červeno žlutém logotypu města je na místě písmene M umístěna královská korunka.

4.1.4 Mělník

Město se rozvíjelo na soutoku Vltavy s Labem na místě původního pšovanského a později přemyslovského hradiště. Kolem roku 1000 se zde již razily mince. České královny zde pobývaly ještě před oficiálním prohlášením města za věnné v roce 1348 (Bína, 2018, s. 32). Karel IV. nechal do města s vinařskou tradicí dovézt nové odrůdy révy z Francie a na jižní straně ostrohu zřídit další vinice. Víno pak bylo hlavní surovinou, které město královnám dodávalo. Za husitských válek stál Mělník na straně Prahy, dále se však účastnil stavovského povstání a pohromu městu přinesla třicetiletá válka (Krsková, 2001, s. 203). Dnes je Mělník přirozeným kulturním, obchodním a správním centrem oblasti s bohatým kulturním životem a udržovanou vinařskou tradicí. K nejvýznamnějším kulturním památkám patří mělnický zámek s vinicemi postavený na místě původního středověkého hradu, kde pobývaly české královny, gotický trojlodní kostel sv. Petra a Pavla a řada renesančních a barokních domů na náměstí včetně radnice. Logo královských věnných měst je umístěno na stránkách města a svou historií spjatou s pobytem českých královen si město každoročně připomíná při tradičních slavnostech vinobraní (Mělník, 2019, online).

4.1.5 Nový Bydžov

Královské město na Cidlině je připomínané od roku 1305. Město získalo privilegia, úspěšně se rozvíjelo a roku 1569 se stalo posledním jmenovaným věnným městem. Bydžov královně dodával především raky. Po úpadku v době třicetileté války došlo k opětovnému rozmachu a získání sídelní pozice nově vzniklého Bydžovského kraje v roce 1751. Toto postavení město později ztratilo, ale mnohé tradice kulturního a spolkového života se udržely. Do druhé světové války ve městě žila početná židovská komunita, což dokládá i třetí největší zachovaný židovský hřbitov u nás. K ceněným budovám v historickém centru patří jak dominanta – gotický kostel sv. Vavřince, tak novogotická radnice na náměstí (Nový Bydžov, 2019 B) Město na svých oficiálních stránkách používá přízvisko *město českých královen a studentských merend*. Na vlajce města je v dolním červeném poli český lev a v horním poli bílém svatováclavská koruna (Nový Bydžov, 2019 A).

4.1.6 Polička

Roku 1265 nechal město založit král Přemysl Otakar II. při obchodní stezce z Prahy na Moravu, věnným městem se stalo v roce 1307. Hlavní surovinou dodávanou královně byl oves pěstovaný v okolí. Město bylo vydlážděno, postavilo radnici a získalo četná privilegia. Impuls k výstavbě mohutného kamenného opevnění dala návštěva Karla IV., který považoval místo na pomezí Čech a Moravy za strategický bod svého království. Zachované kamenné gotické opevnění patří dnes k významným dokladům nejstarší poličské historie (Votruba, 2005). Jednou z největších dominant města je kostel sv. Jakuba z 19. století, kde se narodil proslulý hudební skladatel Bohuslav Martinů. Město Polička vlastní nedaleký raně gotický hrad Svojanov, bývalé sídlo královny Kunhuty a rytíře Závaše z Falkenštejna, kde se každoročně odehrávají kulturní akce pod názvem Svojanovské kulturní léto (Krsková, 2001, s. 207 – 208). Město na svých stránkách prezentuje logo Královských věnných měst a v sekci historie zajímavé informace z období kontaktu s českými královnami. Znak města obsahuje kromě lva a orlice i královskou korunku jako symbol českých královen (Polička, 2019).

4.1.7 Trutnov

Město bylo založeno na místě původní osady na Úpě při obchodní stezce do Slezska. Doklady o tomto majetku křižovníků existují z roku 1260. Právně se Trutnov stal věnným městem v roce 1400, ale již nějakou dobu před tímto rokem Žofie Bavorská a dříve již i Eliška Pomořanská užívaly příjmy z města, především plátno. Město bylo v rukou husitů, ale v 16. století se Anna Jagellonská postavila na stranu města a vybavila jej novými právy, privilegii a samosprávou. Přes některé další spory se město úspěšně rozvíjelo hospodářsky a urbanisticky. V roce 1599 se obec vykoupením panství osamostatnila a tím skončila dvě stě let stará historie města jako města věnného. (Krsková, 2001, s. 209) Trutnov je dodnes pyšný na tuto éru a pečuje o své nejstarší památky jako např. Kostel sv. Václava v Trutnově – Horním Starém Městě doložený již v roce 1313. Další významné památky jsou ukázkou doby barokní jako dominanta města – Kostel Narození Panny Marie a náměstí se sloupem Nejsvětější Trojice a domy několika stavebních

slohů s podloubím. Město si na několika místech připomíná v rámci naučné stezky i ve svém muzeu bitvu u Trutnova v roce 1866.

Trutnov dnes žije moderním životem společenským, kulturním a sportovním a je vnímáno jako východní brána do Krkonoš. Na svých stránkách Trutnov odkazuje na portál Královská věnná města (Trutnov, 2010).

4.1.8 Vysoké Mýto

„Vysoké Mýto bylo založeno před rokem 1265 českým králem Přemyslem Otakarem II. jako jedno ze středisek na hlavní spojnici Čech s Moravou...“ (Křsková, 2001, s. 211) Město na řece Loučná se stalo z rozhodnutí krále Václava II. roku 1305 jedním z prvních třech věnných měst a v držení českých královen zůstalo až do novověku. Mýto zajišťovalo královnám především pstruhy. Zpočátku město bohatlo a mohlo si dovolit zbudovat na vlastní náklady honosný děkanský chrám sv. Vavřince a kvalitní kamenné opevnění s třemi branami. V průběhu staletí město poznamenala období rozkvětu i úpadku. Vysoké Mýto se může pochlubit jedním z největších čtvercových náměstí v republice, řadou zachovalých památkových objektů z různých historických období a čilým kulturním a společenským životem. Město se prezentuje také jako české centrum výroby automobilových karoserií. Svazek Královská věnná města je na oficiálních stránkách uveden mezi partnery města (Město Vysoké Mýto, 2019 A).

4.1.9 Kostelec nad Labem

Poblíž starší osady a tvrze na ostrově mezi říčními rameny Labe bylo od 13. století zmiňováno městečko ve vlastnictví královské komory (Bína, 2018, s. 34). Město se skládá ze dvou částí – zástavby kolem kostela sv. Martina nacházející se ve vyvýšené poloze na okraji labské nivy a vlastního města, založeného později na ostrově. Jak uvádí Rozkošná (2019), na počátku 14. století za života Elišky Přemyslovny se obec stala jedním z věnných měst českých královen. Roku 1420 byla vodní tvrz dobyta husity, stala se jejich důležitým opěrným bodem a město husitskou základnou. Kromě několika období, kdy byl Kostelec v zástavním držení, si udržel status věnného města do roku 1586. Mezi další významné stavby původem ve středověku patří kostel sv. Víta a někdejší tvrz – hrad. Historické jádro města je od roku 2003 městskou památkovou zónou. Město dnes žije bohatým společenským životem (Rozkošná, 2019). Zajímavostí je tradice setkání Kostelců (Místopisy, 2019). Historii věnného města Kostelec na svých stránkách neprezentuje a do činnosti spolku se nezapojil (Simonová, 2019).

4.2 Královská věnná města - dobrovolný svazek obcí

Fenomén věnných měst lze zařadit jak do historické, tak historizující formy cestovního ruchu. Díky tomuto společnému historickému prvku tvoří specifickou kategorii mezi českými městy.

Věnná města se začala vzájemně nejdříve oslovovat zpočátku ze spontánní občanské iniciativy. Z rozhovoru s Mrg. Simonovou vyplynulo, že se města po roce 1990 spojila a začala pořádat společenskou akci výběru královny věnných měst a Výtvarný salon královských věnných měst (Simonová, 2019). Postupem času začaly být aktivity četnější a spolupráce vyústila v založení spolku. Za účelem podpory rozvoje turistického ruchu byl 13. 6. 2009 založen dobrovolný svazek obcí „KRÁLOVSKÁ VĚNNÁ MĚSTA“. Mezi zakládající a stálé členy patří všechna historicky věnná města ČR: Dvůr Králové nad Labem, Hradec Králové, Chrudim, Jaroměř, Mělník, Nový Bydžov, Polička, Trutnov a Vysoké Mýto. Teplice ani Kostelec se do činnosti spolku nezapojily (Simonová, 2019).

„Účelem Svazku obcí, jako dobrovolné, zájmové a nevládní organizace, je aktivně přispívat k rozvoji cestovního ruchu se zaměřením na kulturní, sportovní a společenské akce a na turistické aktivity sdružených měst.“ (Stanovy, 2015, s. 1)

Jako předmět činnosti si svazek stanovil :

1. propagaci významu turistického ruchu
2. informační činnost veřejnosti pro plnění svých cílů
3. společné projekty, reklama a vzájemná propagace a prezentace členských VM
4. spolupráce s institucemi a dalšími svazky obcí

Obrázek 2, Logo spolku Královská věnná města (Věnná města, 2019 B)

Obrázek 3, Věnná města na mapě ČR (Věnná města, 2019 A)

Orgány svazku jsou valná hromada, výkonný výbor a výkonný ředitel, kterým je Mgr. Aleš Mokren.

Pro své fungování a rozvoj aktivit se spolek ucházel o evropskou dotaci, kterou se mu podařilo získat z Evropského fondu pro regionální rozvoj v programovém období 2007 – 2013. Oficiální název projektu byl „Královská věnná města známá, ale nepoznaná...“. Cílem projektu bylo podpoření propagace nově vzniklého spolku a zvýšení návštěvnosti jednotlivých měst, která jsou historicky součástí fenoménu VM. Toho bylo dosaženo díky zpracování jednotné vizuální prezentace, vytvořením a distribucí zajímavých produktů a informačních materiálů, obnovením a vytvořením kulturních akcí spojených s historickou tradicí měst. Projekt byl zahájen 1. 2. 2011, ukončen 30. 6. 2013. Spolek úspěšně naplnil požadovanou pětiletou udržitelnost ke dni 2. 11. 2018 a dál pokračuje ve své dlouhodobé činnosti (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2019).

Obrázek 4, Proplacené finanční prostředky (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2019)

Financování svazku

- vstupní příspěvek 10.000.- Kč

- roční členský příspěvek

Počet obyvatel	Členské příspěvky v letech 2010–18	Členské příspěvky od r. 2019	Město	Navýšení od r. 2019
50.000 – 100.000 obyvatel	50.000 Kč	80 000 Kč	Hradec Králové	30 000 Kč = 60 %
25.000 – 50.000 obyvatel	25.000 Kč	55 000 Kč	Trutnov	30 000 Kč = 120 %
15.000 – 25.000 obyvatel	15.000 Kč	45 000 Kč	Dvůr Králové nad Labem Chrudim Mělník	30 000 Kč = 200 %
Do 15.000 obyvatel	10.000 Kč	40 000 Kč	Jaroměř Nový Bydžov Polička Vysoké Mýto	30 000 Kč = 300 %

Tabulka 1, Financování svazku doplněno o navýšení 2019 (podle Simonová, 2019)

4.2.1 Práce svazku s fenoménem VM

Svazek obcí „Královská věnná města“ (dále pouze svazek) má zájem v rámci propagace cestovního ruchu v destinacích dávat vědět o sobě, své činnosti a destinacích laické i odborné veřejnosti. Marketingové a informační aktivity svazku se odehrávají zejména v reálném časoprostoru, ale vzhledem rozkvětu IKT také virtuálně na internetu.

V rámci projektu „Věnná města známá, ale nepoznaná...“ byla zpracována jednotná marketingová koncepce, která cílí vždy na určitý segment potenciálních návštěvníků - zájmovou skupinu. Tato idea se jednotně prolíná prezentací jak fyzickou, tak virtuální. Dalším jasným směrem je prezentace zacílená na jednotlivá města. Výběr z bohaté nabídky atraktivit všech věnných měst je tak momentálně rozdělen do konceptů, které jsou představeny níže.

4.2.2 Webové stránky

Struktura webových stránek je v souladu s celkovým záměrem spolku - prezentovat nabídku pro různé zájmové skupiny. Program pro každou skupinu je prezentován vždy v samostatném konceptu.

Přehled konceptů:

Brány královských věnných měst otevřené...

Královským rodinám

Princům a princeznám

Nebojácným chasníkům a děvám

Rytířům na kolečkách

Královským prarodičům

Královnám a dvorním dámám na rozkošném víkendu

Královským chutím

4.2.3 Marketingové koncepty

Brány královských věnných měst otevřené... – všeobecný koncept

Jedná se o obecný, necílený koncept, který má za účel představit věnná města s jejich nejznámější nabídkou.

Webové stránky

Zde pouze velmi stručné představení a souhrn toho, co si lidé nejčastěji s každým věnným městem spojují. Odkazy na profily jednotlivých měst, které stručněji kopírují obsah brožury.

Brožura

Každé město vždy: Historické milníky, Památky a zajímavosti, Kulturní akce a významné osobnosti, Okolí města. Na konci doplněno o mapu se zasazením všech věnných měst.

Královským rodinám – koncept pro rodiny

Webové stránky

Odkazy na profily jednotlivých měst, které stručněji kopírují obsah brožury

Brožura

Původní tématický text, pak každé město vždy: Rodinné atraktivita; Místa přátelská rodině; Okolí města +tipy na akci pro rodinu s dětmi + aktivní zábava

Princům a princeznám – koncept pro pořadatele fakultativních výletů cílený na děti

Webové stránky

Původní tématický text a kopírují obsah brožury.

Brožura

Rozřazení aktivit podle tématického zařazení, nikoli po městech: Interaktivní expozice; Ze života našich předků; Přírodovědci a ekologové, naučné stezky; Mladí badatelé a historici; Hrady, zámky, rozhledny; Procházky městy; ... a když budou děti hodné

Nebojácným chasníkům a děvám – koncept pro mladé aktivní lidi

Webové stránky

Průvodní tématický text a kopírují obsah brožury.

Brožura

Rozřazení aktivit podle tématického zařazení, nikoli po městech: Ve vodě v pohodě; Lezení a pády; Brusle v létě?; Zimní radovánky; Letem světem, letadla, balóny; Auto, moto; Adrenalin v přírodě; Adrenalin v říši zvířat; Skate a Bike parky; Pro opravdové adrenalinové fajnšmekry; Volnočasová a sportovní centra; Plavecké bazény a letní koupaliště; Zimní stadiony; Tipy na adrenalinové akce.

Rytířům na kolečkách – koncept pro cyklisty

Webové stránky

Průvodní tématický text a kopírují obsah brožury.

Brožura

Prezentace jednotlivých cyklotras, doplněných o mapy, výškový profil, náročnost, délku atp. :

- I. Ze Dvora Králové nad Labem na hrad Pecka
- II. Po městských lesích Hradec Králové
- III. Slavickou oborou za Kelty přírodou
- IV. Od baroka k baroku
- V. Z Mělníka přes Liběchov na hrad Kokořín a Mělník Chloumek
- VI. Cestou necestou okolo Bydžova
- VII. Za ohnivou sviní na hrad Svojanov
- VIII. Z Trutnova na Stachelberg a kolem Rechenburgu zpět
- IX. Putování do českých Versailles

Cykloservisy, prodejny a půjčovny

Cyklisté vítání

Královským prarodičům – koncept pro seniory

Webové stránky

Odkazy na profily jednotlivých měst, které stručněji kopírují obsah brožury

Brožura

Průvodní tématický text, pak každé město vždy: Za poznáním a zábavou; Relaxace, Gastronomie, Zajímavosti; Kulturní akce; Vzdělávací aktivity, Zajímavé tipy; Wellness a sport; Sport a rekreace; Turistika, cykloturistika, sport.

Královnám a dvorním dámám na rozkošném víkendu – koncept pro dámy/ženy

Webové stránky

Odkazy na profily jednotlivých měst, které stručněji kopírují obsah brožury

Brožura

Průvodní tématický text s programem podle měst: Relaxační pobytové balíčky ve Dvoře Králové nad Labem; Nebeská harmonie těla a duše v Hradci Králové; Chrudim – romantické víkendy i jednodenní rozmazlování; Luxus s příděchem dávné minulosti v Jaroměři; Aktivní odpočinek a gastronomické radovánky v Mělníku; Skrytá krása Nového Bydžova; Víkend pro královny na hradě Svojanov u Poličky; Luxusní zážitky s hýčkáním v Trutnově; Ziskejte příval čerstvé energie ve Vysokém Mýtě

Královským chutím – koncept pro regionální kulinářské poznávání

Webové stránky

Odkazy na prezentaci jednotlivých receptů spojených vždy s jedním z věnných měst, přeneseno z brožury.

Brožura

Průvodní tématický text a recepty: Bramborový dort ze Dvora Králové nad Labem; Hradecké čokoládové dortičky; Horácký krupičník z Chrudimi; Královnin losos v balíčku z Jaroměře; Podřipské karásky z Mělníka; Peciválky z Nového Bydžova; Svojanovská játra s bramboráčky z Poličky; Trutnovské švestkové buchty; Duhový pstruh z Loučné z Vysokého Mýta

4.2.4 Propagační materiály

Pro každý koncept s cílovou skupinou byla zpracována podrobná brožura, která je k nahlédnutí a stažení v plné verzi PFD vždy na konci oddílu webových stránek. Tyto brožury jsou hlavně využívány při fyzické prezentaci přímo zájemcům či organizátorům aktivit, ať už na stáncích, rozdávané na akcích nebo ve stojanech.

Mimo výše zmíněné tématické brožury spolek distribuuje také Kalendář akcí na celý rok, Mapu VM a Obecnou vizuální brožuru.

Momentálně jediný, pravidelně aktualizovaný materiál je Kalendář akcí s ročním nákladem 20 000 ks.

Jako doplňkové propagační materiály spolek produkuje:

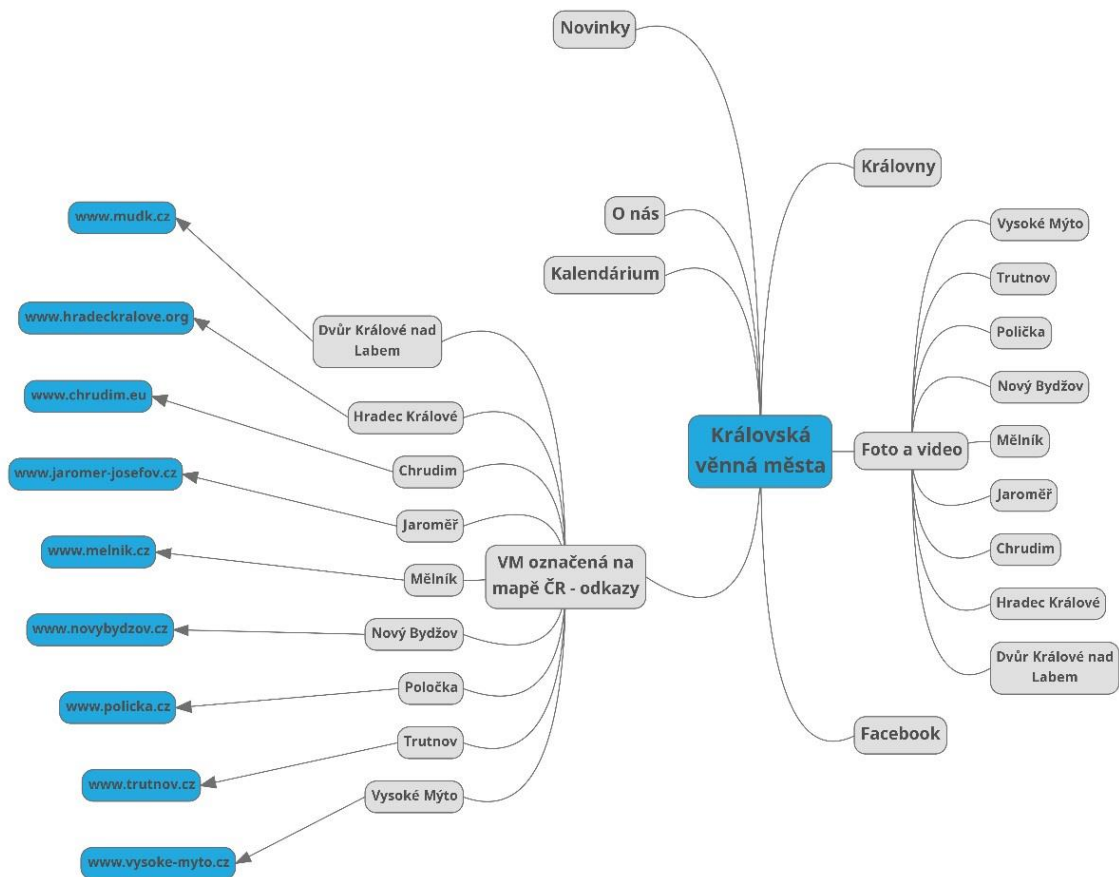
Turistické vizitky a turistická razítka

papírové královské korunky – omalovánky

sérii magnetů VM

kapesní kalendářiky

Pro lepší představu organizace oficiálních stránek spolku a na nich prezentovaného obsahu vytvořil autor myšlenkovou mapu. Pro úplnost by měly být v mapě na titulní staně (buňka „Královská věnná města“) napojeny jednotlivé výše zmíněné koncepty, každý s vlastními podkategoriemi. (Nebyly zařazeny z důvodů konečné velikosti takové mapy.)

Obrázek 5, Mapa struktury oficiálních webových stránek spolku Královská věnná města, (vlastní tvorba)

4.2.5 Facebook

Věnná města o svých aktivitách informují také na oficiálním facebookovém profilu, kam přidávají informace o nadcházejících akcích a foto/ video reporty z nich. Uživatelé zde mají možnost sledovat aktuální dění kolem činnosti spolku. Návštěvnost je zvyšována soutěžemi. Aktuálně cca 360 fanoušků (Královská věnná města, 2019).

4.2.6 Fyzická prezentace VM

Spolek za finanční podpory zmíněného projektu nechal navrhnout a zpracovat jednotný vizuální styl, který prolíná všemi jeho aktivitami (grafika, loga, letáky, banery, brožury, atd.). Ve stejném stylu si byl pro každé město vyroben dřevěný stánek a prezentační panel.

Obrázek 6, Dřevěné stánky – Infotour a cykloturistika 2019 (foto: J. Popély)

Obrázek 7, Prezentační panely měst – Infotour a cykloturistika 2019 (foto: J. Popély)

Obrázek 8, Dřevěné stánky měst Infotour a cykloturistika 2019 (foto: J. Popély)

Stánky se využívají na různých akcích, které jsou spojeny s cestovním ruchem.

V roce 2018 vyvíjel spolek své prezentační aktivity na následujících akcích (Info. o činnosti, 2018) :

2/2018 – Veletrh cestovního ruchu Wrocław

3/2018 – Infotour a cykloturistika Hradec Králové

4/2018 – Regiony ČR Lysá nad Labem

4/2018 – Otevírání pevnosti Jaroměř

4/2018 – Brány památek dokořán Chrudim

9/2018 – Slavnosti královny Elišky Hradec Králové

9/2018 – Chrudimské dožínky

9/2018 – Městské slavnosti Vysoké Mýto

11/2018 – Martin na bílém koni pod Bílou věží Hradec Králové

11/2018 – Martinský jarmark + Slavnosti dřeva Nový Bydžov

11/2018 – Czech Travel Market Praha Letňany

Města se zde prezentují jako jeden celek spojený unikátním fenoménem, seznamují s ním případné neznalé zájemce a propagují své jednotlivé atraktivity ústní formou na stáncích doplněnou o mnohé brožury a přehledy.

V roce 2018 s v časopise Moje země ve vydáních 2/2018, 3/2018 a 4/2018 objevily články věnované osobnostem královských věnných měst.

Ve stejném roce vznikl seriál rozhlasových dokumentů o všech VM. Každému městu je věnován půlhodinový díl, kde moderátoři představí město, jeho historii a současné dění (Voldán, 2018, online).

Společné akce spolku Královská věnná města:

Volba královny věnných měst

Výtvarný salon královských věnných měst

4.2.7 Plán budoucí činnosti spolku – vize

Spolek bude dál pokračovat ve své dosavadní činnosti. Města velmi pozitivně hodnotila zapojení do zmíněného projektu podpořeného dotací z EU. V porovnání s dřívějším fungováním spolku a péčí o fenomén VM se jednalo o novou etapu. Začátky byly spíše nadšenecké a hlavním bodem spolupráce bývala nákladná plesová volba královny. Volba se přesunula na internet a s novou etapou je činnost věcnější, čím dál promyšlenější a lépe koordinovaná. Výsledky tak mají pozitivní dopad na cestovní ruch ve městech. Výtvarný salon Královských věnných měst je jedinou akcí, která ve své původní podobě koná po celou dobu fungování svazku (tedy již před projektem) - v roce 2019 se konal již 20. ročník.

Obzvláště pro menší VM je tato spolupráce velmi výhodná. Za svůj příspěvek dostanou poměrně bohatou společnou prezentaci a prostor, který by pro ně byl jinak mnohem nákladnější. Dalším pozitivem je společné personální zajištění organizace spolku (Info. o činnosti, 2018)

Spolek nově využije na veletrhu cestovního ruchu v Bratislavě v lednu 2020 možnosti prezentace v rámci expozice Východní Čechy. Kvůli poloze VM (kromě Mělníka), se nabízí spojit fenomén VM více s touto geografickou oblastí.

V září 2019 proběhne výběrové řízení návrhů na nové grafické zpracování celkové vizuální prezentace spolku. Logo však zůstane kvůli udržení návaznosti a povědomí stejné. V plánu jsou nové webové stránky, jejichž nová podoba bude vytvořena po dokončení výběrové řízení.

Autor bakalářské práce navrhl rozšíření prezentace svazku o sociální síť Instagram vzhledem k aktuálnímu trendu ve světě i u nás. V rozhovoru bylo řečeno, že spolek o prezentaci své stránky v českém jazyce uvažuje. To autor doporučuje a zařadil by i anglickou a německou mutaci profilu (Simonová, 2019).

4.3 Značky cestovního ruchu

Kromě VM existují také další značky sloužící k propagaci cestovního ruchu v rámci kulturní a historické turistiky.

Česká inspirace

Jedná se o sdružení osmi českých historických měst : Hradec Králové, Cheb, Jindřichův Hradec, Kutná Hora, Litomyšl, Polička, Telč a Třeboň. Dobrovolný svazek obcí byl založen 5. července 1995 městy: Český Krumlov, Hradec Králové, Kutná Hora, Litomyšl, Polička a Telč. Původním sídlem spolku byl Český Krumlov, později Hradec Králové. Cílem sdružení je ukázat návštěvníkům nesmírné architektonické a umělecké dědictví a bohatý kulturní život jednotlivých měst. Původním mottem bylo „Za kulturou nejen do Prahy“, které odráželo úmysl měst a důvod počátku jejich spolupráce. Dnešním novým mottem webu České inspirace je „Města plná života“, což vystihuje podtitul aktivit tohoto sdružení. Česká inspirace se snaží inspirovat nejen k návštěvě osmi členských měst, jejich „kamenných památek“, ale poukazuje na fakt, že každé z těchto měst nabízí širokou paletu kulturních programů. Tyto kulturní akce často dotváří nezaměnitelný genius loci daného místa (Česká inspirace, 2019).

Manažerka cestovního ruchu Hradce Králové, Mgr. Milena Březinová, která je členkou výkonného výboru svazku obcí Česká inspirace, poznamenává, že jméno značky „Česká inspirace“ funguje velmi dobře z hlediska povědomí zahraničních zájemců o CR, kteří „slyší“ na pojem „Česká“. Z hlediska významu vnímá značku jako silnou zejména díky zápisu měst Litomyšl a Telč na seznam světového dědictví UNESCO a také kvůli obecné nabídce, která je u měst samotných poměrně široká (Březinová, 2019).

1999 – připojení města Třeboň

2001 – připojení města Jindřichův Hradec

2005 – vystoupení města Český Krumlov a připojení Chebu

Sdružení českých měst UNESCO

„České dědictví UNESCO je sdružení obcí a měst České republiky, na jejichž území se nachází památka zapsaná na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.“ (UNESCO CZECH, 2019)

Od roku 1991 (ratifikace mezinárodní Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví) má na svém území Česká republika zapsaných 14 míst (včetně dvou nově zapsaných lokalit v červenci 2019). Je tak na 21. místě z hlediska počtu zapsaných památek (List of World Heritage Sites, 2019).

Via Caroli

Zlatá cesta nebo také Norimberská cesta, tak se jmenuje historická obchodní cesta z Prahy do Norimberka.

Stala se motivem založení Místní akční skupiny (MAS) Zlatá cesta, která „je nezávislým společenstvím občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy, které spolupracuje na rozvoji území.“ (MAS Zlatá cesta, 2019)

Jedná se o Plzeňský kraj v OPR Tachov, skupinu tvoří Město Tachov, přilehlé obce a další podnikatelské i nepodnikatelské subjekty. MAS na svých stránkách uvádí, že v roce 2013 na jejím území o rozloze 15 314 ha žilo přibližně 15 tisíc lidí.

Historicky se region díky původní stezce značně rozvíjel a v dnešní době by region skrz tento fenomén chtěl na tuto tradici navázat (MAS Zlatá cesta, 2019).

5 Hradec Králové

O Hradci Králové vyčerpávajícím způsobem píše Bláha a kolektiv autorů (Bláha et al., 2017). Vzhledem k velmi detailnímu popisu je publikace použita jako hlavní zdroj parafrází, zejména historické kapitoly. Místy doplněno dalšími autory.

5.1 Historie

Od počátku osidlování se lidé chtěli usazovat na výhodných místech. Nejvýznamnější vliv měly vždy přírodní podmínky. Podle Bláha et al. (2017, s 20) tomu tak bylo i u osidlování Hradce Králové a jeho okolí díky řekám Labe a Orlice, které byly nejen zdroji vody, ale také ohrazením, protože svou ještě neregulovanou činností vytvářely návrší, kde bylo výhodné se usídlit.

Podle nálezů kamenných úštěpků, které byly součástí prvních lidských nástrojů, je patrné, že se na dnešním území Hradce Králové pohybovali lidé již od středního paleolitu 300 000 - 40 000 př.n.l.

Pazourkové nálezy dokládají přítomnost člověka dnešního typu – Homo sapiens sapiens, stejně tak jako nástroje na prvotní zpracování úlovku mamuta nalezeného v Morávkově cihelně ve Svobodných Dvorech roku 1899.

Významným obdobím pravěkého osidlování Hradce a okolí je doba bronzová. Do tohoto období se datuje opevnění s kostrovým pohřebištěm v Plotištích nad Labem a také nálezy složitějších nástrojů a primitivních šperků (Bláha et al., 2017, s. 26).

Na přelomu doby bronzové a železné zde vzniklo opevněné hradiště, kde se začal koncentrovat obchod, řemesla a hradiště se tak stalo kulturním a správním centrem i pro své širší okolí. Brodský (2000, s. 5) zmiňuje, že mnoho archeologických památek se zachovalo ze života lidí kultury popelnicových polí.

Na území se vystřídaly různé kmeny. V 10. století zde sídlil kmen roku Slavníkovců, kteří dál rozvíjeli ochranné hradby hradiště. Čechy a s nimi i území dnešního Hradecka se dostaly na přelomu 10. a 11. století do moci Přemyslovců.

„Nejstarší zmínku o samotném Hradci obsahuje „zakládací“ listina benediktínského opatovického kláštera, hlásící se k roku 1073..“ (Bláha et al., 2017, s. 37)

Hradec měl pro Přemyslovce strategickou polohu směrem k sousednímu Polsku, hlavně jeho poloha na stezce Praha – Krakow.

Spolu s výstavbou lepšího opevnění, které lze chápat jako důkaz vojenského významu, byl dál podpořen význam hradiště. Osídleno bylo také podhradí, hlavně osadami na vyvýšených místech mezi rameny Labe a Orlice. Další osady se nacházely na území Plotišť nad Labem, Předměřic, v Plačicích a Kuklenách.

Nálezy z pohřebišť podle Bláha et al. (2017, s. 40/41) dokazují, že se Hradec ve 12.století stal střediskem církevního obvodu – velkofarností. Na konci tohoto století má Hradec již důležitou správní a ekonomickou roli, spolu funkcí tržního střediska díky jeho poloze na kupeckých trasách, což mimo jiné dokazují hromadné nálezy mincí.

Výše zmíněné charakteristiky a důvody spolu s agrární a technickou revolucí měly za důsledek dynamický rozvoj v zemědělství, řemeslech i v městském společenství. Lidé z okolí i okolních zemí se začali v nově vznikajících městech usazovat a přinesli s sebou nové peníze, způsoby výroby a právní normy.

Jak dál zvádějí autoři Bláha et al. (2017, s. 46/47), roku 1225 byla vydána listina rozšiřující práva vznikající městské obce, kde král Přemysl Otakar I. umožnil Hradci rozšířit vlastní prostor a tím podpořit rozvoj vznikajícího plnohodnotného, právně samostatného města.

Hradec – věnné město

Královna Eliška Rejčka byla první v řadě královských vdov, se kterou začla tradice věnných měst. Po smrti Václava II. se podruhé se vdala a to za Rudolfa Habsburského, který však záhy zemřel, ale na svou choť pamatoval v závěti a zajistil jí vdovské věno čtyřicet tisíc hřiven, které bylo zaručeno na pěti východočeských městech (Bláha et al., 2017, s. 58). Poté, co Habsburkové nedosáhli na český trůn, dokázali Elišce Rejčce při mírových jednáních zajistit úplnou držbu jejího vdovského údělu. Na to královna potvrdila svým městům práva a svobody a roku 1308 se také v Hradci na deset let usadila a Elišce se začalo říkat hradecká královna – odtud Hradec Králové – Hradec patřící paní králové (Brodský, 2000, s. 5).

Za svého působení v Hradci Eliška ovlivnila a rozšířila započatou stavbu chrámu Sv. Ducha a přestavěla hrad, z kterého se dodnes dochovaly pouze malé půdorysní stopy. Deset až dvanáct let pobytu královny v Hradci město významně ovlivnilo – pozvedl se společenský a kulturní význam a vzrostl politický vliv města. Královna využila blízkosti opatovického kláštera a vlastním nákladem nechala pořídit bohoslužebné rukopisy. Problematickým se ukázalo používání měst k zástavě na věno, a proto po smrti Elišky Rejčky bylo věno její dcery Anežky z rozhodnutí Jana Lucemburského nahrazeno jinými městy.

Druhou královnou, jejíž věno bylo pojištěno na Hradci (také na Vysokém Mýtě a Poličce) byla Anna Svídnická, třetí manželka Karla IV., která své postavení v Hradci neuplatňovala a nenavštěvovala ho.

Karlova čtvrtá manželka, Eliška Pomořanská, měla věno zajištěné již od své korunovace 11. června 1363. „...*tento včasný způsob zajištění potřeb královny se nadále stal tradicí.*“ (Bláha et al., 2017, s. 61). Postupně získala kromě Hradce i Jaroměř, Vysoké Mýto, Chrudim a Poličku. Ve svých věnných městech královna udělovala různá významná práva a potvrzovala privilegia měšťanům i obci. Po smrti císaře Karla IV. se Eliška Pomořanská i s dětmi odebrala z Prahy do Hradce, kde strávila 15 let až do své smrti v roce 1393. Královnino postavení i četné kontakty s významnými osobnostmi si vyžádaly vysoké náklady na výstavbu a provoz reprezentačních prostor, což postupně vedlo ke značnému zadlužení města. S finančními problémy se město potýkalo až do 15. století, kdy město do své správy získala další královna – Žofie Bavorská. Tato správkyně novým nastavením finančních odvodů dosáhla splacení dluhů, celkového zlepšení situace a podpořila hospodářský rozvoj Hradce i mnoha dalších měst v regionu (Bláha et al. 2017, s. 59-63).

Dokladem růstu významu Hradce v předhusitské době je výstavba četných kostelů, čtyř klášterů, třech špitálů a postupný rozvoj městské a předměstské zástavby. Hradec byl také stále významnějším střediskem církevní správy, která postupně získávala movitý i nemovitý majetek, ovlivňovala nejen duchovní a kulturní život a zřizovala farní školy.) Jejich kvalitu a význam dle autorů Bláha et al. (2017, s. 64-67) dokládají absolventi, kteří často úspěšně pokračovali ve studiu na Karlově univerzitě v Praze a později jako významní vzdělanci ve vysokých funkcích (doložení písaři, notáři, právníci a duchovní z Hradce) zpětně ovlivňovali politický a kulturní život svého rodného města.

Významnou roli v životě města hrála voda. Řeky Labe a Orlice oddělovaly jednotlivé části hradeckých předměstí a svými četnými spleťnými rameny tvořily hospodářsky cennou vodní síť v širokém okolí. To umožnilo rozvoj četných řemesel a hospodářských aktivit závislých na vodě – např. mlýny, hamry, náhony, sádky, lázně, bělidla, koželužny, barvírny, sladovny apod. Díky tomu postupně rostla velikost i význam města i jeho ekonomická úroveň. Hradec stal důležitým tržním a obchodním centrem v širším regionu a poutal pozornost a zájem obchodníků cestujících na trase Praha – polská Vratislav (Wrocław). Další významná trasa vedla Hradcem severozápadně na lužický Zhořelec (Görlitz) a německý Norimberk (Nürnberg). Doloženy jsou čilé obchodní kontakty s Kutnou Horou, s Kladskem (Kłodzko) a mnohými slezskými městy (Bláha et al., 2017, s. 73).

Postupný rozvoj samosprávy města dokládají různé listiny vydané pro Hradec (např. od Jana Lucemburského v první polovině 14. století), které přiznávají a potvrzují privilegia rozvíjejícímu se městu – např. užívání lesů, lámání kamene, držbu venkovských statků měšťany, právo vymáhat od šlechticů dluhy nebo příslib nepoužít město jako zástavu (platilo dosud pouze pro Prahu a Kutnou Horu). Hradci významně pomohlo sedmileté osvobození od placení daní a úroků z roku 1321, které bylo využito na opravu hradeb a jejich vylepšení věžemi a branami nebo finanční podpora vydláždění města. Dalším projevem podpory města byla i pomoc při řešení škod po častých požárech ve 14. a 15. stol., kdy bylo město osvobozeno od placení daní nebo přijalo dar lesního porostu pro těžbu dřeva na opravu domů. „*Všechny výsady, které město od svého vzniku získalo, souvisely se základním nahlížením panovníků a správců na lidnat a strategicky položené město jako zdroj finančních příjmů, místo politické opory a vojenskostrategické jistoty.*“ (Bláha et al., 2017, s. 87). Zlepšení příjmů města podpořilo i budování městských panství, z nichž město získávalo peněžní úroky, naturální dávky a další požitky. Vznik městské kanceláře je dalším projevem emancipace městské samosprávy včetně vzniku městské radnice. Působení purkmistrů, notářů, existence vlastní pečeti apod. dokládají rozvinutou formu městské správy i diplomatickou činnost představených. Četné výhody a výsady města však byly vykoupeny i závazky např. na výzvu královny či krále poskytnout mimořádné půjčky a pocty (dary), což město i měšťany finančně vyčerpávalo.

Dalším závazkem byla např. i povinnost vojenské připravenosti pro potřeby krále v období válečné hrozby uherského krále a rakouského vévody v roce 1362 (Bláha et al., 2017, s. 94/95).

Hradec se v době husitské a jagellonské v 15. a 16. století proměnil pod vlivem politických a náboženských otřesů. V době Husova konfliktu s církví a po jeho upálení žila v Hradci královna Žofie Bavorská, podporovatelka církevních reforem a Husova a ctitelka. Ve městě však žili příznivci obou táborů – Husovi zastánci i odpůrci reformy, Češi i Němci různých názorů. Vyšší a bohatší vrstvy obyvatelstva a duchovní hradeckých klášterů tíhli k ke katolické straně a jejich regionálním centrem byl klášter v Opatovicích. Další nižší, ale početné vrstvy se přikláněly k Husovu učení a přijímání podobojí a postupně se angažovaly v organizaci masových „poutí na hory“. Na hradecku byl takovou horou Oreb. Duchovním vůdcem a čelní osobností hradeckých husitů se stal kněz Ambrož, který byl pro svou radikálnost z Hradce vypovězen i původně smířlivou královnou Žofií. Na hradecku se šířilo násilné ničení a boření katolických kostelů a klášterů ale i hanobení památky Mistra Jana Husa. Kněz Ambrož se angažoval při podpoře pražských husitů ve střetech s královským vojskem. Na hradecku se utvořilo orebské bratrstvo, které se vypravilo na tažení proti katolické Praze v roce 1420. Král Zikmund se rozhodl Hradec vojensky potrestat. Město se však zřejmě vzdalo bez boje (nedostatek pramenů) a vzhledem k oslabení názorovým rozkoem královým vlivem posílila katolická strana (Bláha et al., 2017, s. 107). Kněz Ambrož se svými stoupenci však nečekaně pronikl do města a ovládl jej. Spolu s dalšími úspěchy pražských a táborských husitů sílila i pozice a odvaha hradeckých, kteří posílení spojenci v následujících letech vypálili mnohá katolická města a kláštery českých i moravských zemí. Vojenské úspěchy Jana Žižky ještě posílily sebevědomí i hradeckých husitů a Hradec se spolu s Prahou a Tábořem stal jedním ze třech husitských center v zemi. Po nečekané náhlé smrti Jana Žižky při tažení na Moravu bylo jeho tělo odvezeno do Hradce a pohřbeno v Chrámu sv. Ducha. Vzhledem k známému silnému vztahu hradeckých k Žižkovi si východočeské vojsko začalo říkat „sirotci“, kteří se aktivně zapojili do dalších výprav na nepřátelská území v rámci tzv. spanilých jízd (Bláha et al., 2017, s. 115).

Narůstající názorové rozpory, přírodní katastrofy, neúrody a válečné vyčerpání i sílící agitace vedly postupně k oslabení husitů a jejich porážce v bitvě u Lipan roku 1434. Sirotčí bratrstvo se rozpadlo, ale jeden z posledních v zemi Hradec ještě tři roky vzdoroval a odmítal uzнат Zikmunda českým králem.

Vojenská výprava v roce 1437 však konečně zlomila odpor v Hradci a umožnila podvolení císaři. Husitské ideje však v Hradci žily dál, stejně jako spojenectví s táborskými.

Nově ustanovená Poděbradská jednota v čele s Jiřím z Poděbrad si však získala podporu Hradce, což přispělo k postupnému zklidnění poměrů v zemi i v samotném městě (Bláha et al., 2017, s. 122).

Období husitských válek znamenalo pro hradeckou oblast katastrofu – ztráty životů hradeckých husitů v mnoha bitvách a taženích, zničení významných církevních i správních budov, pozemků, násilný zásah do majetkových práv, změna národnostního složení (emigrace německy mluvících hradečanů), i sociálního a kulturního (odchod elit). V revoluční době byl zničen královský hrad a řada dalších stavebních unikátů (Brodský, 2000, s. 5).

V roce 1441 přišla do Hradce císařovna - vdova po Zikmundovi, Barbora Celská, která však našla město poškozené a neobyvatelné, a proto dožila v Mělníku. Město sužovaly i přírodní pohromy - sucho, neúroda, krutá zima, prudké deště i morové rány. K hospodářské konsolidaci přispělo potvrzení předchozích výsad i možnost ponechání majetkových výtěžků z husitské doby. Podle Bláha et al. (2017, s. 132) se postupně obnovoval obchodní ruch a prosperita města rostla. Svoje práva vůči městu uplatňovala královna Johana, vdova po Jiřím z Poděbrad, když prostřednictvím podkomořích zasahovala do složení městské rady. Stabilizace poměrů pokračovala i za vlády Vladislava Jagellonského, který Hradci potvrdil všechna jeho privilegia a několik nových přiznal - např. právo pečeti červeným voskem, výstavbu vodovodu nebo nový výroční trh s právem vybírat v branách mýto. V roce 1526 padl v bitvě u Moháče král Ludvík Jagellonský a vdova, královna Marie, začala komunikovat s věnnými městy včetně Hradce, který měl přispět k jejímu finančnímu zajištění. Nový impuls k rozvoji Hradce dala podpora rybníkářství, lesního hospodářství i pivovarnictví (Bláha et al., 2017, s. 139-142).

V době předbělohorské – po nástupu Habsburků na český trůn do začátku třicetileté války 1618 pokračovala éra hospodářské stabilizace a později i prosperity. Hradec si udržoval zvláště v povědomí většiny českých královských měst respekt a autoritu. Zpočátku však město zatížily tresty za protihabsburský odboj. Byla to konfiskace nemovitého majetku, zabavení zbraní i privilegií a placení pokut. Hradečtí museli dočasně strpět i některá opatření správního charakteru, která omezovala možnost samosprávy. Jazykově byl Hradec městem českým a mezi královskými městy největším - před konfiskací držel 43 okolních vesnic (Bláha et al., 2017, s. 148).

Nábožensky v Hradci dominovalo obyvatelstvo nekatolického vyznání.

Výhodou Hradce oproti některým menším královským městům bylo jeho dlouhodobé společensko - hospodářské postavení a relativně široká nabídka místního trhu. Kulturní a duchovní vyspělost předbělohorského Hradce dokládá například působnost místní tiskárny. Také partikulární škola při kostele Sv. Ducha dle dobových záznamů patřila mezi nejkvalitnější „venkovské“ školy u nás a byla dozorována pražskou univerzitou (Bláha et al., 2017, s. 182-184).

Ve 2. polovině 16. století také došlo k rozsáhlé renesanční přestavbě domů a v roce 1574 byla zahájena stavba druhé nejvýznamnější městské dominanty – Bílé věže (Brodský, 2000, s. 5).

V počátku období třicetileté války se Hradec hned postavil na stranu protihabsburského povstání. S nástupem válečných let však přichází prudký pokles významu města, uvnitř hradeb bylo zbořeno mnoho domů a na předměstích došlo k významnému úbytku obyvatel. Hradec byl zatížen mnoha problémy - povinnost strpět a vydržovat vojenské jednotky, neúměrné finanční požadavky ze strany císařských i nepřátelských vojsk i přímý dopad válečných střetů. Město se stále více zadlužovalo. Hradec se navíc musel podrobit rekatolizačním opatřením, což zároveň podpořilo vlnu emigrace vlivných měšťanů. Následně se ve městě usídlili jezuité a za podpory císařovny Eleonory byla zbudována jezuitská kolej se seminářem, kde zahájilo svou činnost gymnázium. Politický význam Hradce se snížil na regionální měřítko a na původní místa významných hradeckých měšťanů se dostalo katolické duchovenstvo – jezuité a činovníci královéhradeckého biskupství. Kontakty s dalšími východočeskými věnnými městy se udržovaly především korespondenční cestou. V Hradci se zástupci východočeských měst scházeli jen v záležitostech lokálního významu (Bláha et al., 2017, s. 223).

Pokles významu města se v 17. postupně století projevil mimo jiné i ve zvýšeném státním dohledu a zásahu do správní i právní činnosti. Císařské nařízení z roku 1653 umožnilo Hradeckým podat rozklad o katastrofální hospodářské situaci v dříve prosperujícím městě. Ve městě se snížila úroveň řemesel a obchodu, rozpadaly se dosavadní tržní oblasti a docházelo k porušování městských privilegií. Ustanovená císařská komise však dlouhodobě nepřispěla ke zlepšení situace (Bláha et al., 2017, s. 237).

Novým impulsem k oživení duchovního života i úrovně vzdělávání bylo působení jezuitů, kteří zde v roce 1636 založili svou kolej. Nejvýznamnější poválečnou událostí, která vedla k posílení

prestiže města, bylo zřízení královéhradecké diecéze a volba města za sídlo biskupské rezidence papežskou bulou roku 1664. Brzy poté došlo k vysvěcení nově zbudovaného kostela Nanebevzetí Panny Marie v roce 1666. Nová katolická elita se však často dostávala do majetkových a kompetenčních sporů s hradeckými měšťany. Činnost diecéze vedla ke zkvalitnění duchovní správy ve městě, což radní respektovali a posléze podporovali – pravidelný bohoslužebný pořádek, oslavy církevních svátků, náboženská procesí, zádušní bohoslužby apod. Příkladem úspěšné spolupráce duchovních představitelů s radními je společná podpora tvorby významných barokních umělců ve městě v době vzrůstajícího kultu sv. Jana Nepomuckého (Bláha et al., 2017, s. 260). Katolickou zbožnost hradeckého obyvatelstva posílila morová rána v 17. století. Četná procesí a společné modlitby byly v této době považovány za účinný prostředek proti epidemii. Monumenalitu vtiskly městské siluetě nově zbudovaná Biskupská rezidence a kaple sv. Klimenta, postavená na místě nejstaršího kostela uvnitř města v těsném sousedství Bílé věže (Krsková, 2001, s. 197).

V době tereziánských a josefínských reforem v 18. století došlo k mnoha významným změnám fungování města i jeho okolí. Zázemí města bylo využito k vybudování moderní pevnosti, zároveň se však nemohlo rozrůstat za hradbami a urbanizovat předměstí. Pro obyvatele hradeckého návrší to znamenalo nutnost sžít se s vojenským elementem, který zde našel prostřednictvím kasárenských zařízení i důmyslného opevnění příhodné zázemí. Předměstská zástavba byla přesunuta na periferii, kde se začalo s výstavbou nových osad, jejichž význam postupně rostl. Život Hradce však poznamenala pokračující povinnost vyživovat vojáky při jejich častých pobytech ve městě a mnoho nových reformních nařízení. Sevření města v hradbách ztěžovalo moderní industrializaci a realizaci rozsáhlé pevnostní stavby město ztratilo značnou část zemědělské půdy (Bláha et al., 2017, s. 291).

Na přelomu 18. a 19. století se v české společnosti projevil odpor proti některým zavedeným reformám. Odpor proti některým moderním osvícenským myšlenkám a změnám projevovala i královská města, která trpěla ztrátou své tradiční politické a právní výjimečnosti a požadovala návrat stavovského zemského zřízení a městské autonomie (Bláha et al., 2017, s. 314).

Germanizace, kterou přinesla vláda Josefa II., dala městu zevní německý ráz. Vlastenecká tradice však žila ve městě od dob Bohuslava Balbína (1621 – 1688) a matematika Stanislava Vydry

(1741 – 1804), kteří se oba v Hradci Králové narodili. Kulturní a společenský život obrozeneckého Hradce na počátku 19. století reprezentovaly instituce jako divadlo, gymnázium, semináře a nakladatelství s knihkupectvím Jana Hostivíta Pospíšila. Hradec Králové se postupně stal významným střediskem vlasteneckého života, ačkoliv např. převažujícím vyučovacím jazykem v hradeckých školách byla němčina.

Po revolučních událostech roku 1848 došlo i v Hradci k vytvoření samosprávy na základě voleb, které nově zaručovaly svobodný vývoj obcí. Okolní obce, které dosud k Hradci patřily, se i přes odpor oddělily (Bláha et al., 2017, s. 384). Ve 2. polovině 19. století byly v Hradci vytvořeny mnohé stavby a instituce, které symbolizovaly hospodářský pokrok své doby (železnice, cukrovar, strojírna, plynárna, záložna, spořitelna apod.) Velký dopad na život stále ještě pevnostního města měla prusko- rakouská válka roku 1866, která vedla k materiálním přípravám na bitvu i k evakuaci značné části hradeckého obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že rozhodující střet vojsk se odehrál mimo město, stal se Hradec ve válečném období především velkou válečnou nemocnicí pro raněné a útočištěm pro ustupující vojáky, což vedlo ke zhoršení ekonomické i hygienické situace. Prohraná bitva prusko-rakouského konfliktu prokázala strategickou bezcennost pevnosti a v roce 1884 byla císařským výnosem zrušena. Hradečtí radní se začali zabývat plány, které měly umožnit stavební rozvoj města (Brodský, 2000, s. 8).

Bouřlivá výstavba moderního města je spjata s novým starostou JUDr. Františkem Ulrichem od roku 1895. Díky svému liberálnímu smýšlení a otevřenosti vůči novým trendům se mu podařilo postupně realizovat vizi přerodu pevnostního města v moderní metropoli českého severovýchodu, mimo jiné za pomoci předních architektů své doby a zároveň protagonistů moderny Jana Kotěry a později Josefa Gočára. Součástí změn byla i nezbytná regulace Labe a Orlice, které se dosud pravidelně rozvodňovaly, což obyvatelům způsobovalo mnoho škod. Moderní funkční úpravy umožnily rychlý rozvoj města, které se brzy stalo správním, hospodářským, vzdělávacím a kulturním centrem (Bláha et al., 2017, s. 409-414).

V době 1. světové války Hradec opět sloužil vojenským účelům – jako sídlo vojenské posádky, shromažďiště, vojenská zásobárna, byla zde posádková nemocnice a věznice (Bláha et al., 2017, s. 428). Civilní život byl vojenskými potřebami zásadně poznamenán a postupně docházelo ke

kolizím a k hospodářské krizi – nedostatek potravin a surovin, omezený provoz veřejných institucí (školy, muzeum) i soukromých objektů, které nově musely sloužit armádním potřebám. Celkově ale město vyjadřovalo loajalitu vůči monarchii. V době vyhlášení československé samostatnosti se však nová hradecká samospráva přihlásila k podpoře nového státu, což definitivně potvrdila masová lidová demonstrace v den výročí bitvy na Bílé hoře 8. listopadu 1918 (Bláha et al., 2017, s. 440).

Hradec Králové a okolní obce procházely v meziválečném období spolu s celou zemí všestranným rozvojem. Vznikla idea Velkého Hradce, která počítala s připojením okolních obcí a měla umožnit další urbanistický rozvoj. Průmyslová základna města poskytovala svému i okolnímu obyvatelstvu dostatek pracovních příležitostí a potenciál k rozvoji. Generální regulační plán urbanistického rozvoje města pokračoval v předválečných projektech. V Hradci vznikly stavby významných architektů své doby a daly výjimečný architektonický ráz modernímu městu – veřejné budovy, vilová zástavba, městská zeleň. Jak uvádí Toman (1985, s. 31) největší vliv na realizaci urbanistického plánu měli architekti Oldřich Liska a Josef Gočár. Hradec Králové získával velkoměstský ráz a oprávněnou pověst Salonu republiky.

V době tzv. druhé republiky po podpisu mnichovské dohody v roce 1938 Hradec jako ryze české město s obavami prožíval příliv uprchlíků z pohraničí a objevily se i projevy nacionalismu a antisemitismu (Bláha et al., 2017, s. 506). Pohnuté události se promítly v hospodářském a kulturním dění. Březnovou okupaci německými vojsky roku 1939 pocítil Hradec okamžitě změnou směru jízdy na silnicích a obsazením města jednotkami wehrmachtu. Postupně se ve městě začala formovat nová podoba civilní německé správy, ale i německý úřední soud a služebna gestapa. Válkou však Hradec přímo nebyl poničen, a tak zde po jejím skončení bylo v plánu pokračovat v původních projektech. Nejdříve Hradec musel podle zákona zajistit nacistické zločince, kolaboranty a zrádce, dále obnovit provoz veřejné dopravy a zajistit plynulé zásobování potravinami a předměty denní potřeby. Královéhradecké průmyslové závody se musely přeorientovat z válečné výroby na mírový program. Idea celonárodní jednoty však postupně slábla, jak na sebe narážely různé cíle politických stran, až došlo únorovým událostem roku 1948. I v Hradci velmi rychle převzali moc v městských i okresních orgánech komunisté, bez ohledu na výsledky posledních voleb (Bláha et al., 2017, s. 536). Důsledkem politických změn byla postupná likvidace živností a maloobchodu a násilná kolektivizace zemědělství.

V následujících letech zde proběhlo několik politických procesů s místními živnostníky, podnikateli, zemědělci a odpůrci režimu a také byla značně omezena náboženská svoboda. V hospodářské oblasti měly podporu především znárodněné státní průmyslové podniky, které zaměstnávaly a v politických organizacích angažovaly nyní preferovanou dělnickou třídu. Sociální a kulturní klima ve městě se tím začalo měnit. Počet obyvatel rostl – Hradec Králové byl sídlem četných úřadů a s podporou průmyslové výroby poskytoval zaměstnání mnoha dělnickým profesím (Bláha et al., 2017, s. 556-560).

Krátké období uvolnění politického režimu v roce 1968 bylo zastaveno okupací Československa vojsky Varšavské smlouvy 21. srpna. Okupační jednotky v Hradci využily zejména letiště pro přistávání sovětských letounů a komunikace ze severu pro příjezd polských jednotek. Po prvotních protestech byla místní samospráva nucena podrobit se vůli okupačního velení a strpět přítomnost vojenských jednotek ve městě. Postupně v celé zemi i v Hradci začínalo období tzv. normalizace a konsolidace poměrů. Pokračující rozmach průmyslové výroby a další nárůst obyvatel si vyžádal výstavbu nových bytů a další územní plánování. V 70. letech vznikala nová panelová sídliště a nezbytné objekty občanské vybavenosti – jesle, školy, obchody, sportovní zařízení. Veřejný život ve městě byl pod kontrolou ideologického dohledu KSČ – kulturní i sportovní akce, státní i lidové svátky a veškeré občanské aktivity (Bláha et al., 2017, s. 564 – 572).

Konec totalitní moci přinesla sametová revoluce v listopadu 1989, kterou iniciovali hradečtí studenti a divadelní herci a posléze aktivně podpořili i další obyvatelé Hradce. Začalo tím období svobodných občanských aktivit a demokratického rozhodování. Ve svobodných volbách si občané mohli zvolit své zastupitele a mít tak vliv na rozhodování o dalších věcech veřejných. Ve městě byly postupně odstraněny ideologické symboly a byly změněny názvy některých ulic a náměstí. Velkou správní změnou bylo vytvoření krajů a jejich samospráv v roce 2000. Transformace ekonomiky se v Hradci projevila útlumem výroby a rozvojem služeb, obchodu a podnikání (Bláha et al., 2017, s. 722-724).

5.2 Hradec v číslech

Je největším městem a jednotkou územního členění východních Čech. Intravilán se dělí se na 21 městských částí. Samosprávně je pak sídlem Královéhradeckého kraje s 92 917 obyvateli (ČSÚ, 2018) o rozloze 105,69 km² a jeho nadmořská výška je 235 m.n.m.. (TIC HK, 2019).

5.3 Geografie

Východočeský Hradec Králové se nachází v Polabské nížině, takže samotné město i okolní části jsou rovinné. Je zde mírné podnebí s teplými léty a mírnými zimami. Polohou je město dobře napojeno na Prahu a sousední Polsko.

Významným rysem Hradce je soutok řek Labe a Orlice a jejich ramena, na kterých se město rozkládá. Nejvyšším bodem je kopec Sv. Jana (277 m. n. m.), který se nachází vzdušnou čarou 3,5 Km od historického centra, které je obkrouženo zachovalými historickými hradbami. Dále se zde nacházejí rybníky, například Roudnička, Cikán, Biřička a Stříbrný rybník (Hradec Králové, 2019).

Hradec je mimo jiné vyzdvihován právě pro své přírodní podmínky jako „zelené“ město. Na jeho území leží v části Nový Hradec Králové rozsáhlý městský les a ve městě se nachází hned několik rozlehlých parků – sadů: Šimkovy, Jiráskovy a Žižkovy sady. Mimo centrum se také nachází přírodní památka Na Plachtě, kde žije mnoho ohrožených druhů menších živočichů jako hmyz, čolci, žáby a další. Fakt, že se jim právě tady v tak hojných počtech daří, je jasným důkazem velmi dobrého stavu přírodních podmínek. Na území města se také nachází svou částí přírodní park Orlice.

5.4 Architektura a stavby

Jednou z nejstarších dochovaných staveb je chrám Sv. Ducha, jehož výstavba je spojována s obdobím správy Elišky Rejčky, první královny VM. Významnými památkami historického centra města na Velkém náměstí jsou i Bílá věž a morový sloup. Tyto stavby reprezentují tři po sobě jdoucí architektonická období: katedrála Sv. Ducha je postavena v gotickém slohu, Bílá věž v renesančním a morový sloup a Stará radnice v barokním.

Již zmíněná strategická poloha města a jeho historické opevnění, které bylo během let několikrát zdokonaleno, podnítili stavbu budov Pěchotních Vodních kasáren a další vojenských staveb (Bláha et al., 2017, s. 668).

Hradec Králové je však dnes známý i pro odkaz architektů Jana Kotěry a Josefa Gočára. Oba významně ovlivnili dnešní podobu Hradce Králové a to hlavně díky dlouholetému starostovi Hradce Králové, JUDr. Františku Ulrichovi, který progresivní architektky do Hradce pozval.

U Jana Kotěry se jedná o hlavně o budovu Muzea východních Čech (od roku 1995 národní kulturní památka) a hotel „Okresní dům“, dále o současnou podobu Pražského mostu s přemostím a Grandhotel.

Mezi nezávažnější architektonické počiny Josefa Gočára v Hradci patří Masarykovo náměstí, Gymnázium J. K. Tyla, Ředitelství ČSD, Magistrát města, Ambrožův sbor církve československé husitské nebo Gočárovy schody.

Městu je zejména kvůli odkazu zmíněných architektů přezdíváno „Salon republiky“.

5.5 Volný čas

Kultura

Hradec Králové nabízí svým obyvatelům a návštěvníkům široké kulturní vyžití. Již zmiňovaná NKP Muzeum východních Čech, Galerie moderního umění a Galerie Vladimíra Preclíka nabízí jak celoroční expozice, tak tématické výstavy. V zimě se v prostorách a areálu muzea konají adventní trhy. Divadla Klicperovo a Drak také pořádají pravidelná představení. V letních měsících nejvíce ožívá hlavně festival park v areálu letiště, kde se pořádají hudební festivaly evropského významu různých žánrů - HIP-HOP Kemp a Rock for People, ve městě pak Jazz Goes to Town a divadelní festival Divadlo evropských regionů. Na podzim se v centru města konají historické Slavnosti královny Elišky. Ve větších městech je dnes již samozřejmostí kino mainstreamového charakteru, v Hradci konkrétně řetězec Cinestar.

Navíc mají ale místní k dispozici i „alternativní“ kino Bio Central a letní kino na nábřeží Orlice. Koncerty klasické hudby mohou zájemci navštívit ve filharmonii.

V Hradci se nachází i několik nočních klubů, nejmodernějším a největším je Denoche, kde se mimo taneční zábavy pořádají i koncerty moderní hudby. Největší koncentrace restaurací, hospod a podniků různého typu je na „starém městě“ – Velké a Malé náměstí s přilehlými ulicemi.

Sport

Velmi dostupným a oblíbeným sportem je cyklistika, kterou si je možné ve městě a jeho okolí dostatečně užít. Na území města a také v jeho okolí se nachází bohatá nabídka cyklotras, které jsou díky rovinnatému reliéfu Hradecka sjízdné pro všechny věkové a výkonnostní kategorie. Trasy proplétají i Městské lesy, které jsou pro cyklistické výlety velmi příjemné. Městem protéká řeka Labe a tím pádem zde prochází i Labská stezka, která je zároveň cyklostezkou. Vede podél toku až do Německa, kde se řeka vlévá do Severního moře. V červnu se v Hradci a okolí již tradičně pořádá cyklomaraton. Některé cyklostezky lze využít pro in-line brusle a většinu pro běh. Ve městě působí klub orientačního běhu OK99, který tradičně využívá Městské lesy pro své tréninky. Pro běh jsou ve městě a okolí dobré podmínky - příkladem je využití cyklostezky z Hradce až na Kuks.

Dalším oblíbeným sportem je plavání. Návštěvníkům je k dispozici plavecký 50 m bazén, který je dostatečně přístupný pro veřejnost. V jeho zázemí se nachází i parní komora. Jediným časovým omezením jsou tréninky plaveckého klubu a klubu vodního póla. Na lázně navazuje zastřešený aquapark v areálu městských lázní s vlnobitím, tobogánem, vyhřívánými bazénky, párou a saunou. Nejmladší je venkovní koupaliště Flošna, kde je k dispozici 50m bazén, tobogán a mnoho dalších bazénů a vodních atrakcí. Koupaliště má své wellness studio a sportoviště pro squash, tenis, plážový volejbal, bowling, stolní tenis, kulečnick atd.

Všechny zmíněné sporty mají ve městě zázemí i v individuálních zařízeních. Je zde také široká nabídka fitnesscenter. Fanoušci profesionálního sportu mohou navštívit některá ze sportovišť. Fotbalová utkání se hrají na Všesportovním stadionu v části Malšovice. Stadion právě probíhá rekonstrukci a bude kapacitu 9 tis. diváků (HK City, 20198). Hokejová utkání v ČPP aréně.

Od roku 2013 se v Hradci Králové hraje nejvyšší hokejová soutěž v České republice – Extraliga (ČT- sport, 2013).

Mezi zajímavé aktivity ve městě může patřit návštěva Obřího akvária nebo nově zrekonstrované Hvězdárny s planetárium.

5.6 Okolí města

V okolí města je několik zajímavých míst k návštěvě, které pouze umocňují význam Hradce, jako regionálního centra, protože jsou všechna pohodlně dostupná.

Jako první lze zmínit blízké město Pardubice se svou jedinečnou historií a památkami v dojezdové vzdálenosti 20 km. Za návštěvu zde stojí Pardubický zámek s parkem na hradbách, Pernštýnské náměstí se Zelenou bránou a nově zrekonstruovaný podzámecký park v centru města - Tyršovy sady.

Mezi další památky a zajímavá místa kolem Hradce patří: Památník Bitvy 1866 Na Chlumu, Zámek Hrádek u Nechanic, Šrámkův statek, zámek Karlova Koruna, Přehrada Les Království, Podorlický skanzen Krňovice, Archeopark pravěku Všestary, Hospital Kuks a Braunův Betlém.

6 Předpoklady cestovního ruchu v Hradci Králové

Pro všestranné definování aspektů destinace a před přistoupením ke SWOT analýze je vhodné stanovit předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, které Mariot primárně dělí na lokalizační, realizační a selektivní (Holeček, Střída a Mariot, 2001, s. 15).

6.1 Lokalizační předpoklady

Přírodní

I když se jedná o město, nejsou přírodní předpoklady zanedbatelné. Město má mírné podnebí a nadmořskou výšku do 240 m. n. m., rovinatý terén a množství zeleně. Díky umístění v Polabské nížině patří Hradec do příznivé klimatické oblasti a jeho okolí je tak i díky kvalitní půdě, zemědělsky hojně využívané. Léta bývají v Hradci Králové teplá a spíše suchá, zimy mírné a suché. Průměrná roční teplota se pohybuje okolo 10 °C s ročním průměrem srážek cca 600 mm.

Na území města se nachází několik parků a množství udržovaných zelených ploch. Největší potenciál využití mají tři hlavní parky: Jiráskovy sady, Žižkovy sady a Šimkovy sady, které jsou pro svou polohu, velikost a prostorovou otevřenost ideální pro relaxaci, sport či pořádání kulturních a společenských akcí. V roce 2012 Šimkovy sady prodělaly rozsáhlou rekonstrukci, což podpořilo jejich atraktivitu. Nově zde fungují grilovací stanoviště a od roku 2016 podnik kávérenského typu s dětským hřištěm.

Podle zprávy Zhodnocení kvality ovzduší v HK (Vít, 2017) kvalita ovzduší v Hradci Králové obecně závisí na stupni jeho znečištění, které spolu s metodikou celorepublikově stanovuje nařízení vlády č. 350/2002 Sb. Monitoringem se zabývá ČHMÚ, který znečištění v Hradci měří na čtyřech místech. V emisní bilanci 2013 je konstatováno, že na území kraje znečišťují ovzduší hlavně lokální topeniště a doprava. Bylo také zjištěno, že dochází k znečišťování z Pardubického kraje, kde jsou velké průmyslové emisní zdroje. V roce 2015 bylo zjištěno, že koncentrace znečišťujících látek zásadně neroste, ale ani neklesá. Případy překročení limitů dlouhodobě nepřesahují legislativou maximální povolený počet a nastávají hlavně díky horším rozptylovým podmínkám v topné sezoně. (Vít, 2017).

Historicky významné řeky Labe a Orlice, na kterých Hradec stojí, nabízejí vyžití vodákům, rybářům, plavcům a příznivcům moderních vodních sportů jako je např. paddleboarding. Na území města se nachází přístupné rybníky Cikán, Biřička, Datlík, Stříbrný a v okolí i písničky. V jihovýchodní části se nacházejí veřejně přístupné novohradecké lesy, které přírodní potenciál města výrazně podporují. Nabízejí totiž využití k relaxaci, pěší turistice, cyklistice, běhu, inline bruslení a pod. V areálu hradeckých lesů se nachází i lesní hřbitov.

Pod městskou částí Nový Hradec se nachází přírodní památka Na Plachtě, kde se vyskytují chráněné druhy flory a fauny. Lokalita je evropsky významnou lokalitou, také součástí soustavy CHÚ Natura 2000 (Na Plachtě, 2019).

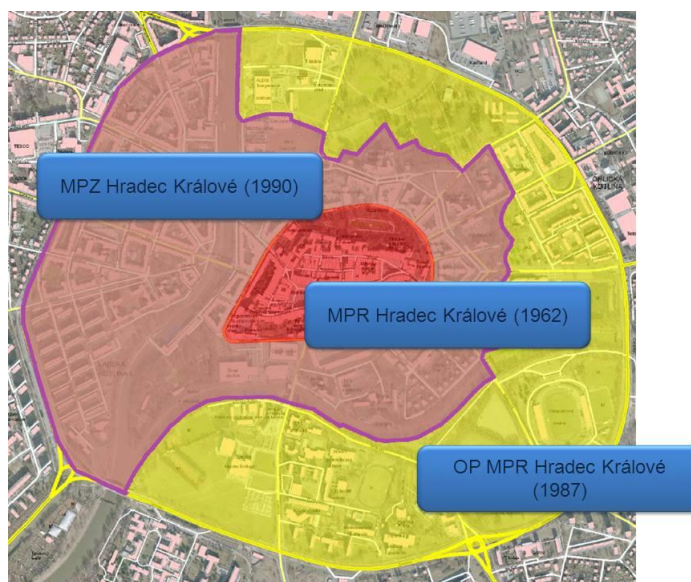
Kulturně-municipální

Na území města a v jeho okolí se nachází čtyři národních kulturní památky: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, zámek Hrádek u Nechanic, Kaple Zjevení Páně ve Smiřicích a

Třebechovický betlém. V jádru města a jeho okolí se nachází Městská památkové rezervace Hradec Králové (MPR), Městské památkové zóny Hradec Králové (MPZ) a Ochranného pásma městské památkové rezervace Hradec Králové (OP MPR), viz vymezení (Falta, 2018).

Návštěvníci zde najdou Katedrálu svatého Ducha, Bílou věž, Kostel Nanebevzetí Pany Marie, morový sloup a Galerii moderního umění,

kteřé se všechny nachází v historickém centru města na Velkém náměstí. Mimo starou zástavbu jsou ve městě četné významné stavby moderní architektury 20. století.

Obrázek 9, Památkově chráněná území a ochranná pásma ve městě Hradec Králové (Falta, 2018)

6.2 Realizační předpoklady

Komunikační

Vzhledem k poloze a velikosti je dostupnost města autem, vlaky i autobusy příznivá. Město je napojeno na hlavní dálniční tahy. Hlavní vlaková síť je dostupná z 20km vzdálených Pardubic, ale i tak se např. do hlavního města Prahy lze dostat přímým vlakovým spojem. V současné době probíhá výstavba dalšího úseku dálnice D11, který Hradec Králové dál napojí směrem na Polsko. Vzhledem relativní blízkosti hranice je dostupnost příznivá i pro občany sousedních států Německa a Polska. Poloha v rámci republiky přirozeně staví HK do role příhodného potenciálního místa setkávání, zejména pro kongresový turismus.

Materiálně-technické

Ve městě funguje rozsáhlá síť hromadné dopravy autobusů a trolejbusů. Aktuálně ve městě jezdí 8 trolejbusových linek, 20 autobusových linek, 4 rychlíkové linky a 6 školních spojů. V době konání mimořádných akcí, kterými jsou například Rock for People, HIP HOP Kemp nebo CIAF, město zřizuje linky mimořádné dopravy pro odlehčení MHD a lepší dostupnost pro návštěvníky. Zvláštní atraktivitou je turistický vláček, který jezdí vyhlídkovou trasou po centru města a zajíždí i do městských lesů. Město postupně obměňuje a obnovuje svůj vozový park a vybavuje jej ekologickými elektrobusey, s jejichž navyšujícím podílem počítá i do budoucna. Městskou hromadnou dopravu doplňují soukromé taxi služby. Ze stravovacích zařízení ve městě převažují restaurační zařízení a hospody, tradičně v centru města.

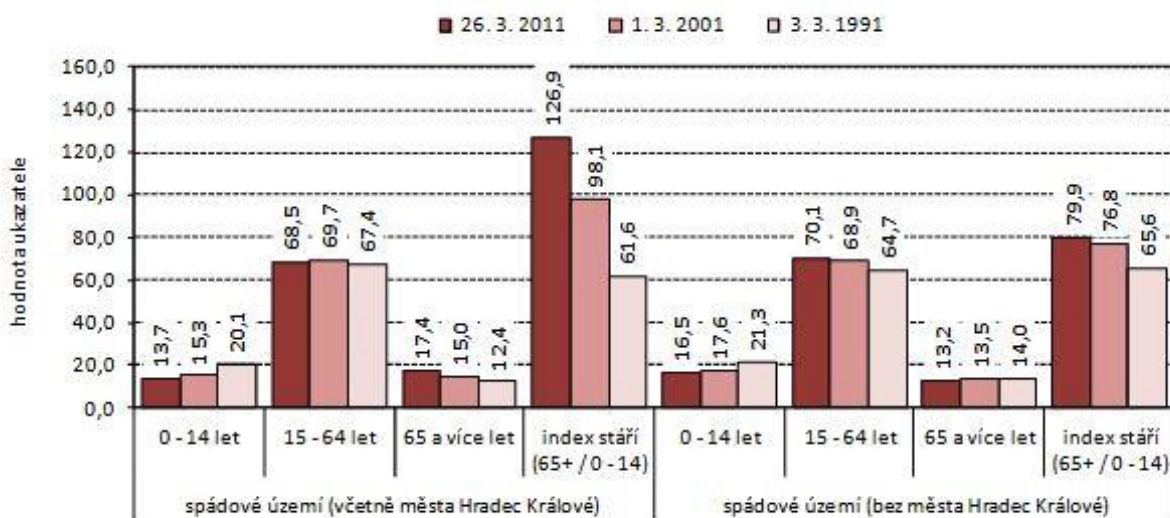
6.3 Selektivní předpoklady

Demografické a urbanizační

Hradec má 21 městských částí, některé byly dříve přilehlými obcemi, které se postupem času k městu připojily. Většina obyvatel (74,3 %) bydlí v bytech (Sociodemografická analýza HK, 2013, s. 172).

Průměrný věk k 31. 12. 2018 je 43,3 let, u mužů je to 41,3 a 44,8 u žen (ČSÚ, 2018).

Věková skladba obyvatelstva podle rozdělení do věkových skupin při posledním sčítání obyvatelstva byla následovná:

Obrázek 10, Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin a index stáří obyvatel spádového území města Hradec Králové (Sociodemografická analýza HK, 2013, s. 47)

K 31. 12. 2018 mělo město Hradec Králové 92 917 obyvatel a vyměřenou rozlohu 875 km², což znamená průměrnou hustotu zalidnění $\hat{=}$ 106 obyvatel na 1 km², okres Hradec Králové pak 183 obyvatel na 1 km². Pro porovnání je průměrná hustota obyvatelstva k 31. 3. 2019 ČR $\hat{=}$ 135 obyvatel na 1 km² (ČSÚ,2019), (O kraji, 2019).

Politické

Politická situace je v destinaci stabilizovaná, bezpečná pro obyvatele i návštěvníky, nepůsobí zde žádná extremistická hnutí. Po posledních komunálních volbách v roce 2018 se stal primátorem Alexandr Hrabálek (nestraníček za ODS) a vystřídal tak Zdeňka Finka (HDK) po jeho dvou volebních obdobích. Při komunálních volbách byla účast lehce podprůměrná: 43,5 % z celkové 47,34 % (Výsledky voleb v ČR, 2018). Ve městě má dlouhodobě významný vliv činnost regionálních sdružení a hnutí. Místní politické hnutí Hradecký demokratický klub (HDK) již několik volebních období získává své mandáty, minulé volby vyhrálo a dvakrát z něj vzešel primátor města.

Sociologické

Údaje z posledního sčítání obyvatel z roku 2011 ukázaly, že 49 % obyvatel města je ekonomicky aktivních. Z nich je 45,4 % v zaměstnání, 40,3 % jsou zaměstnanci, zaměstnavatelé, samostatně činní a pomáhající, dále: pracující studenti a učni 0,9 %, pracující důchodci 3,3 %, ženy na MD 0,9 % a nezaměstnaní 3,6 % - 0,5 % hledající první zaměstnání.

U 46 % ekonomicky neaktivních tvořili 23,9 % nepracující důchodci, dále: 13,4 % žáci, studenti a učni, 7,3 % osoby v domácnosti, děti předškolního věku a ostatní závislé osoby. Ostatní osoby s vlastním zdrojem příjmu dosáhly 1,5 %. U 4,9 % nebyl zjištěn stav.

Z hlediska zaměstnání bylo největší procento osob evidováno v odvětvích průmyslu a to 17,3 %. Následují odvětví se zastoupením větším než 5 %: velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel 11,8 %, zdravotní a sociální péče 11 %, administrativní a podpůrné činnosti 9 %, vzdělávání 7,9 %, sociální péče 7,1 % a stavebnictví 6,1 %. U 9,9 % nebylo odvětví zjištěno (Sociodemografická analýza HK, 2019, s. 119).

7 SWOT analýza

SWOT analýza je jedna ze základních analytických metod soužící pro identifikování současného stavu většinou podniku. Jejím cílem je identifikovat silné stránky (S), slabé stránky (W),

příležitosti (O) a hrozby (T) (Grasseová, 2012).

Obrázek 11, Diagram SWOT analýzy (Xhienne, 2007)

Silné a slabé stránky jsou uvažovány jako faktory vnitřního původu, popisují prostředí (původně organizace) zevnitř. Příležitosti a hrozby jsou uvažovány jako faktory vnějšího původu. V jejich případě se jedná o faktory, které na organizaci působí (kladně nebo záporně) zvenčí. V cestovním ruchu je její použití vhodné pro hodnocení vymezené destinace za účelem zjištění jejích silných stránek, slabých stránek, příležitostí a hrozeb.

V soukromé sféře se SWOT analýzy využívá nejčastěji pro rozvoj organizace, v tomto případě však pro zhodnocení města Hradec Králové jako destinace. Cílem je podle Zelenky a Páskové (2012, s.556) využití výsledků SWOT analýzy pro vytvoření strategie, která bude minimalizovat slabé stránky a hrozby a maximalizovat silné stránky a příležitosti.

Jednotlivé faktory SWOT analýzy byly zjištěny z dokumentu Koncepční studie cestovního ruchu pro město Hradec Králové 2013 – 2020 (Kratochvíl, 2012) diskusí s literaturou, rozhovorem s pracovníky CR a vlastní zkušeností autora a pozorováním.

7.1 Vnitřní faktory

Silné

- celoroční příznivé počasí
- bohatá nabídka kulturních, sportovních a společenských událostí
- množství ubytovacích kapacit
- nabídka restauračních zařízení
- poloha v rámci regionu, republiky a Evropy
- význam v regionu
- podmínky pro kongresový turismus
- vhodné pro CR rodin s dětmi
- univerzitní město
- vysoká kvalita pro život
- nabídka atraktivit v okolí města
- přírodní potenciál řek, parků, parků a vodních ploch
- dopravní dostupnost a infrastruktura
- kulturní dědictví a historické památky
- síť cyklotras a tras pro pěší

Slabé

- nepřipravenost na čerpání grantů a dotací
- nejasná koncepce destinačního managementu
- nejednoznačná nabídka turistických produktů
- sezónní výkyvy v CR -> nabídka jaro + léto vs. podzim + zima
- nedostatečné personální kapacity při koordinaci CR
- malá finanční podpora CR ve městě
- nerovnoměrné a nedostatečné kulturní dění vzhledem k potenciálu města
- nedostatečný marketing v oblasti kongresového cestovního ruchu
- nedokončená rekonstrukce historického centra
- nízká průměrná délka pobytu návštěvníků v porovnání s průměrnou délkou pobytu v Královéhradeckém kraji

7.2 Vnější faktory

Příležitosti

- čerpání státních a evropských dotací
 - potenciál pro rozvoj gastronomie
 - potenciál výchovy odborníků v CR díky univerzitě -> větší spolupráce a uplatnění v praxi
 - jasný a udržitelný koncept destinačního managementu
 - spolupráce: přeshraniční, okolní destinace, další města
 - zápis unikátní architektury na seznam UNESCO
 - produkty CR založené na unikátní nabídce a jejich tvorba na míru
 - využití rozmanitosti produktů
 - oslovit nejbližší přeshraniční sousedy + Slovensko
 - zaměření na golfovou turistiku, wellness a relaxační CR
 - kongresový turismus
 - přeshraniční spolupráce Německo + Polsko
 - využití i tuzemské spolupráce měst (Věnná města / Česká inspirace)
 - spolupráce s Pardubicemi
 - oslovovat v nákupních centrech
 - využití zázemí a zkušeností s kulturními, sportovními a společenskými akcemi
- > rozšířit nabídku

Hrozby

- atraktivita komerčních aktivit/ nákup. center
- stárnutí obyvatelstva
- nedostatečná péče o památky
- neucelený koncept rozvoje cestovního ruchu
- nepřipravenost na čerpání dotačních programů
- nepřizpůsobenost nabídky CR pro různé skupiny klientů
- neschopnost držet krok se světovými trendy a vývojem CR
- konkurence tuzemských měst a okolních míst
- při zpomalení ekonomiky -> méně peněz pro CR jak od správy, tak menší zájem/ útraty návštěv.
- nízká motivace aktérů CR pro spolupráci
- nenalezení shody ke spolupráci v CR s volenými orgány města

7.3 Kontextuální shrnutí SWOT analýzy

Chybou by podle Zelenky (2015, s. 54) bylo vnímat SWOT analýzu pouze jako výčet jednotlivých složek. Za důležitou považuje právě analýza silných stránek v kontextu ostatních tří složek.

Jak mohou ohrozit slabé stránky výhody vyplývající ze stránek silných

Nepřipravenost na čerpání grantů a dotací mohou ohrozit kontinuitu některých tradičních akcí a vytváření nových, stejně tak jako péči o památky, které v Hradci Králové tvoří významný faktor historického CR, stejně jako péči o cyklotrasy.

Nedostatečná finanční podpora CR ve městě může ohrozit celkový potenciál města a jeho využití. Například bez dostatečné finanční podpory marketingu CR se informace nedostanou ke správným cílovým skupinám. Může mýt také přímo ohrožena činnost spolků, jakými jsou právě Česká inspirace a Královská věnná města.

Nejasná koncepce destinačního managementu může ohrozit zachování nabídky tradičních sportovních, kulturních a společenských akcí.

Jak mohou být slabé stránky eliminovány či přeměněny na silné

Nepřipravenost na čerpání grantů a dotací – záměrné sledování nabídek všech operačních programů EU a programů státní podpory.

Nedostatečný marketing v oblasti kongresového cestovního ruchu – Záměrná a promyšlená strategie marketingu kongresového CR může přivést nové návštěvníky. Zázemí pro tento typ CR je považováno za silnou stránku města, kterou je potřeba využít i s přihlédnutím k poloze v rámci ČR a Evropy. Potenciální tuzemští i zahraniční účastníci kongresového CR získají povědomí o HK, které je může inspirovat k doporučení či osobní návštěvě.

Jak mohou silné stránky umožnit využití nalezených příležitostí

Celoroční příznivé počasí vytváří příznivé podmínky pro zaměření na golfovou turistiku, wellness a relaxační CR.

Bohatá nabídka kulturních, sportovních a společenských akcí může pozitivně ovlivnit s okolními destinacemi, dalšími městy a přeshraniční spoluprací. Napomůže také nepřímo rozvoji gastroturistiky.

Nabídka restauračních zařízení může přímo ovlivnit rozvoj gastroturistiky ve městě.

Poloha v rámci regionu, republiky a Evropy vytváří dobrou příležitost pro rozvoj přeshraniční spolupráce (zejména Německo a Polsko). Také s okolními destinacemi (Pardubice) a dalšími městy.

Jak silné stránky umožní překonat hrozby

Dopravní dostupnost, včetně sítě cyklotras a tras pro pěší může přispět k odvrácení konkurence tuzemských měst a okolních míst.

Nabídka kulturních, sportovních a společenských událostí, spolu s dopravní dostupností a infrastrukturou, mohou při promyšleném využití odvrátit hrozbu nepřizpůsobení nabídky narůstající skupině aktivních seniorů (hrozby stárnutí obyvatelstva a nepřizpůsobení nabídky CR různým skupinám klientů).

Univerzitní město – Kromě kontinuálního přílivu mladých lidí do města lze přepokládat i poptávku po nových trendech v CR. Hrozbu neschopnost držet krok s trendy a vývojem v CR lze překonat správným využitím absolventů vhodných univerzitních oborů (například IKT, CR, historické a pedagogické obory).

8 Dotazníkové šetření

Dotazníkové otázky byly koncipovány s cílem zjistit povědomí účastníků o VM, jejich atraktivitách a případných návštěvách. Spolek věnných měst vyvíjel v předchozích třech letech nadstandardní marketingové aktivity spolufinancované z grantu EU, proto jsou dvě otázky specifikovány stejným časovým horizontem.

Otázky obsažené v dotazníkovém šetření:

Pohlaví, věk, město podle počtu obyvatel

1. Víte, co znamená, že je město věnné?
2. Setkali jste se v posledních třech letech s propagačními aktivitami věnných měst?
3. Vybavíte si nějakou z hlavních atraktivit některého z věnných měst?
4. Navštívili jste v posledních třech letech kvůli nějaké atraktivitě / zajímavosti některá/é z věnných měst, pokud ano, jaká/é a kvůli kterým/které?
5. Znáte nějakou jinou značku sloužící k propagaci cestovního ruchu v ČR nebo zahraničí ?

Důvodem, proč není dotazník zaměřený pouze na Hradec Králové je fakt, že se jedná o první šetření, takže byly zvoleny obecnější otázky pro zkoumání celého fenoménu VM. Hradec Králové je největším a nejvýznamnějším VM, které má i samo o sobě regionální a republikový význam (viz. Salon republiky), možná i světový, viz. snaha o zapsání jedinečné architektury na seznam chráněného kulturního hmotného dědictví UNESCO. Ve městě pracuje sídlo spolku VM, ale ostatní VM jsou z hlediska naplnění fenoménu také důležitá a společně utvářejí (mimo Mělník) unikátní východočeskou geografickou enklávu.

8.1 Metodický přístup dotazníkového šetření

Dotazníky byly zadávány pouze v papírové podobě a ve většině vyplňovány s dozorem tazatele. To umožnilo osobnější kontakt s respondenty a také předejít špatnému pochopení otázky. Jedná se o časově a organizačně náročnější formu zadávání (oproti např. elektronické), ale lze díky ní minimalizovat chyby.

V úvodu dotazníku byly zvoleny první tři otázky jako otázky charakterizující respondenta - pohlaví, věk a velikost města, ze kterého pochází. Následovalo výše zmíněných pět otázek a podotázek. V dotazníku například otázka č.2 „Setkali jste se v posledních třech letech s propagačními aktivitami věnných měst?“ kombinuje dva základní typy otázek. Nejdříve se jedná o uzavřenou otázku s variantami odpovědi „ANO“ nebo „NE“. Pokud respondent zvolí „ANO“, instruuje ho dotazník k vybrání nebo doplnění „jiné:“, detailnější odpovědi. Ve stejném stylu struktury odpovídání se nesou i další otázky. Zde bylo několikrát využito osobního kontaktu k vysvětlení, viz výše.

Dotazníky byly zadány na veletrhu *Infotour Hradec Králové 2019* 8. – 9.3.2019 v budově Aldisu, žákům Gymnázia Boženy Němcové a okruhu známých a přátel autora. Vytisknuto a zadáno bylo 150 dotazníků, ze kterých bylo možné do výsledků šetření zařadit 112 ($\cong 75\%$). Z hodnocení byly vyřazeny dotazníky, které neměly vyplněny všechny otázky.

Po roztřídění dotazníků byla zvolena jako metoda zpracování dat počítačový program Microsoft Excel. Všechny dotazníky byly postupně převedeny do velké tabulky, která obsahovala všechny zmíněné odpovědi na všechny položené otázky. Kvůli pečlivé kontrole přepisovaných dat každého dotazníku byla tato metoda poměrně časově náročná.

Při vyhodnocování dotazníků byly všechny výsledky získané z nasbíraných dat zaokrouhleny na celá %. Pro interpretaci byly použity grafy vytvořené také v programu Microsoft Excel.

Pro grafické zpracování byla použita následující metodika. Vzhledem k části otevřených/ polouzavřených otázek bylo u jejich většiny zjištěno velké množství variant odpovědí s různou četností. Proto byla stanovena hranice pro grafickou interpretaci a to prvních tří nejčetnějších odpovědí.

V případě, že je některá z prvních tří nejvyšších četností zastoupena více než jednou odpovědí, jsou graficky interpretovány všechny takové odpovědi, protože mají stejnou váhu významnosti.

Další zásadou bylo, že procentní zastoupení jednotlivých odpovědí nebude vypočítáváno z celkového počtu (100 %) 112ti dotazníků, ale celkového počtu, kterým budou všechny četnosti všech odpovědí dané (pod)otázky.

Například: Podotázka Hradec Králové u otázky č.3, „Vybavíte si nějakou z hlavních atraktivit některého z věnných měst ?“. Celkový počet respondentů k této otázce je 112, „ANO“ odpovědělo 105. Těchto 105 respondentů posléze uvádělo ke každému městu 0 a více atraktivit (avšak MIN 1 atraktivitu alespoň k jednomu městu, aby naplnili předchozí odpověď „ANO“). U Hradce Králové tak bylo zjištěno 25 variant odpovědí s různými četnostmi. Po sečtení všech četností všech z 25-ti variant bylo zjištěno číslo 168, které se tak v případě Hradce Králové stává výpočetními 100 %. Nejčetnější variantou je odpověď „Bílá věž“, která byla 105 respondenty zmíněna 58krát. Její procentuální zastoupení je tak 35 % ($58/168 \approx 35$). Vzhledem ke stanovené metodice tak graficky interpretované odpovědi nedávají dohromady, ve většině případů, 100%.

Pro kontextuální interpretaci dat a přehlednější orientaci v práci jsou grafická zpracování dat otázek č. 3 a č. 4 řazena střídavě.

Otázka č. 3 Vybavíte si nějakou z hlavních atraktivit některého z věnných měst ?

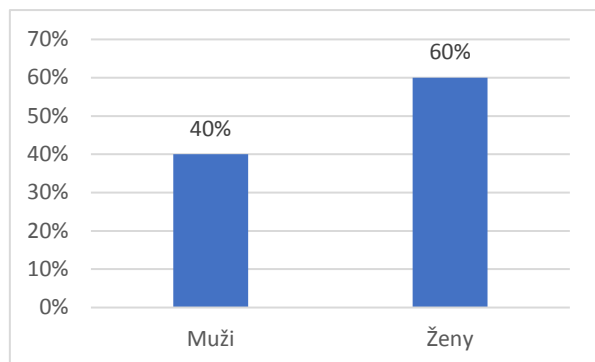
Otázka č. 4 Navštívili jste v posledních třech letech kvůli nějaké atraktivitě/ zajímavosti některá/-é z věnných měst, pokud ano, jaká/-é a kvůli kterým/které ?

Jedná se o dvě rozdílné, avšak podobně koncipované otázky. Autor se domnívá, že čtení grafů a jejich interpretací v kontextu nabízí zajímavé srovnání toho, co si respondenti vybaví/znají a toho, za čím aktivně přijíždějí. Grafy k otázce č.3 byly ponechány v původním formátu, avšak grafy patřící k otázce č.4 využívají zelené barvy (zelená-> aktivní navštívení), pro lepší průběžnou orientaci.

8.2 Komentované výsledky

Podle výše popsané metodiky byla vytvořena grafická reprezentace získaných dat. Ta jsou představena a okomentována.

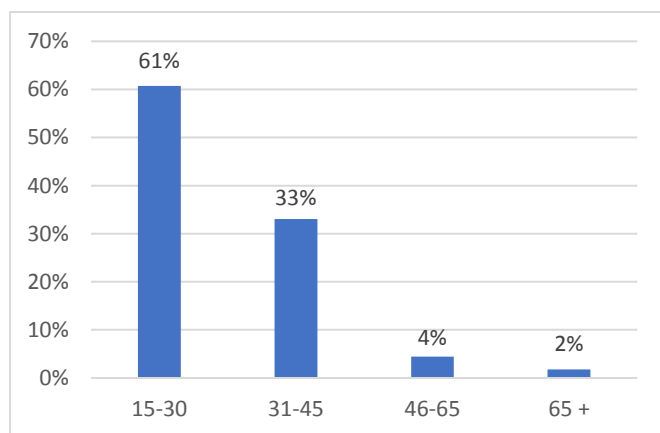
Pohlaví

Zastoupení pohlaví u respondentů potvrzuje obecnou strukturu zastoupení pohlaví ve společnosti (50,8% ženy, 49,2 muži zdroj: čsú 2017), ale s výraznějším genderovým rozdílem.

Graf 1, Pohlaví (vlastní tvorba)

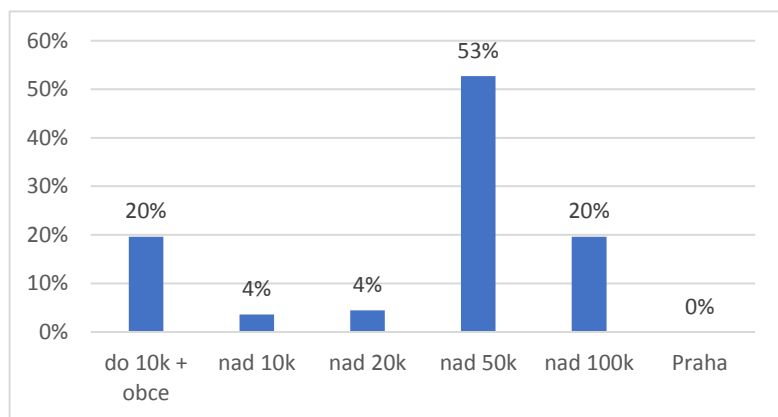
Věk

Zadání dotazníků žákům Gymnázia Boženy Němcové se ovlivnilo mírnou věkovou převahu nejmladší skupiny. Tento fakt byl před zadáním zvážen. Věková skupina 15-30 je v šetření skupinou, která se bude CR účastnit nejdéle a její názory jsou naopak cenné pro práci s fenoménem VM do budoucna.

Graf 2, Věkové kategorie respondentů (vlastní tvorba)

Město - obyvatelé

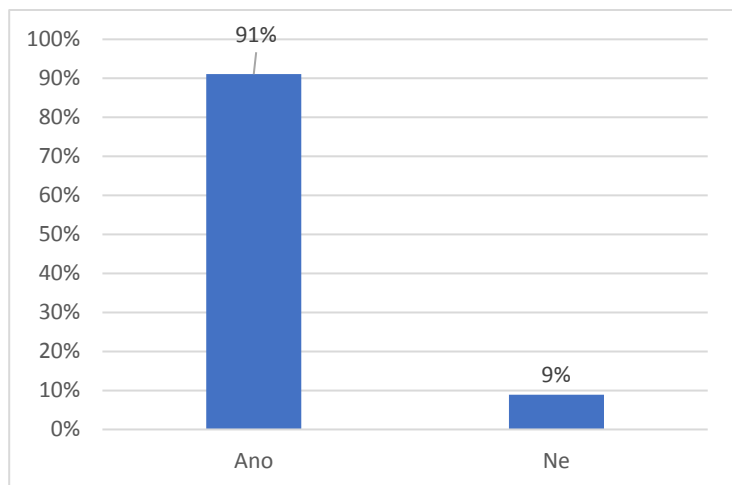

Skladba respondentů byla ovlivněna vedením dotazníkového šetření na veletrhu Infotour a na hradeckém gymnáziu.

Graf 3, Respondenti v obcích podle počtu obyvatel (vlastní tvorba)

1. Víte co znamená, že je město věnné ?

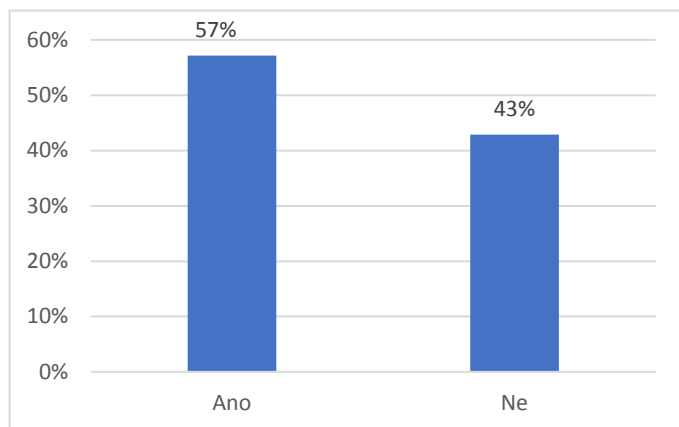
Obeznamení s fenoménem VM

Graf ukazuje většinové obeznámení s fenoménem VM.

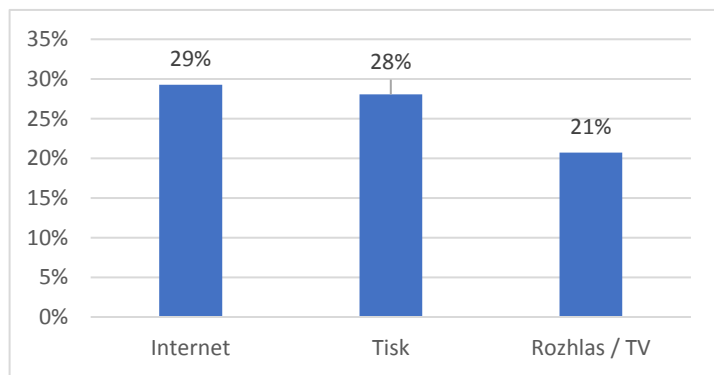
Graf 4, Znalost významu pojmu "věnné město" (vlastní tvorba)

2. Setkali jste se v posledních třech letech s propagačními aktivitami věnných měst ?

Nadpoloviční většina se s propagačními aktivitami setkala.

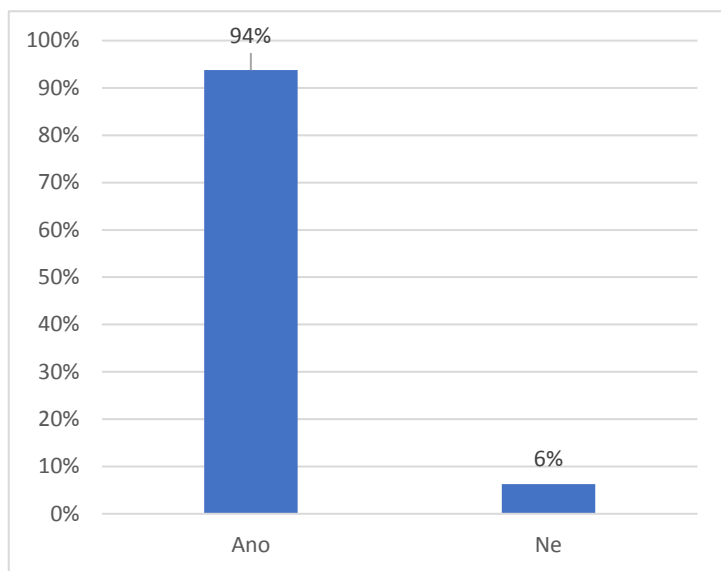
Graf 5, Povědomí o propagačních aktivitách VM v posledních třech letech (vlastní tvorba)

První tři nejčtenější zdroje, kde se s aktivitami respondenti setkali jsou poměrně vyrovnané. Byť je internet na prvním místě, můžeme vidět, že starší a „stará“ média má stále smysl v této oblasti využívat.

Graf 6, Původ povědomí o propagačních aktivitách (vlastní tvorba)

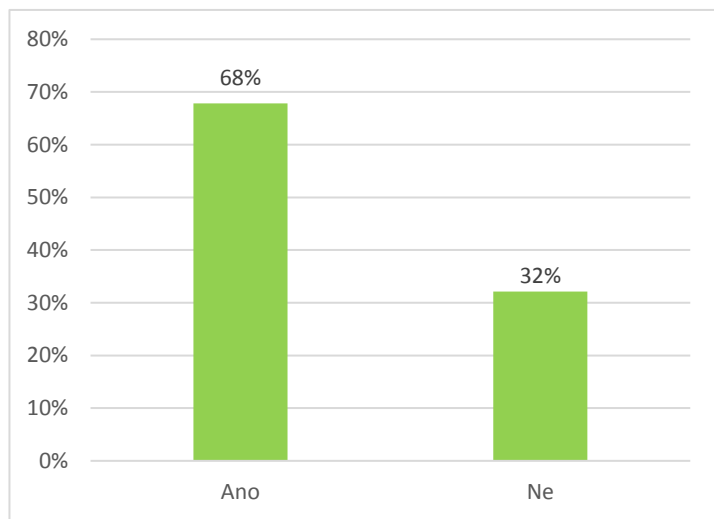
3. Vybavíte si nějakou z hlavních atraktivit některého z věnných měst?

Data se pouze minimálně (3 %) liší od hodnot obeznámení s fenoménem VM (ot. č. 1, Graf 4). Při vyfiltrování odpovědí „NE“, u otázky č. 1, je vidět, že 4 z 10 takových respondentů, si i přesto atraktivity vybaví.

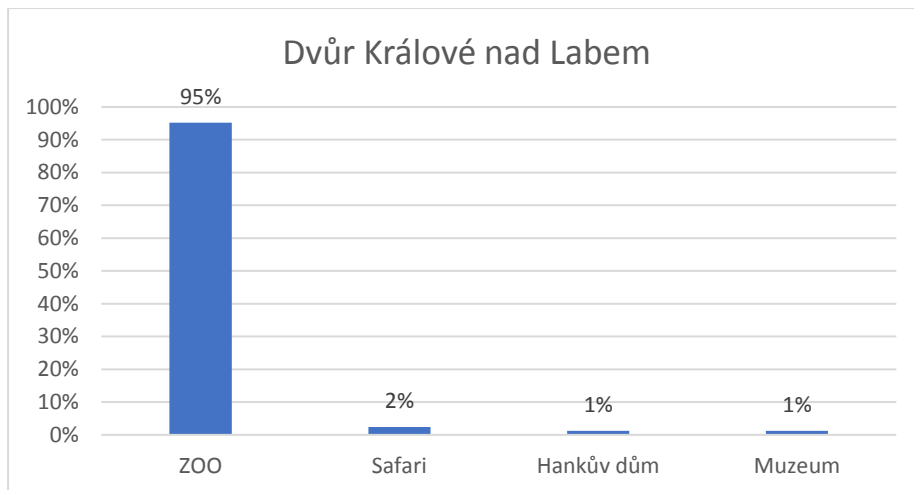
Graf 7, Vybavení si atraktivit VM (vlastní tvorba)

4. Navštívili jste v posledních třech letech kvůli nějaké atraktivitě/ zajímavosti některá/-é z VM, pokud „ANO“, jaká/-é a kvůli kterým/které ?

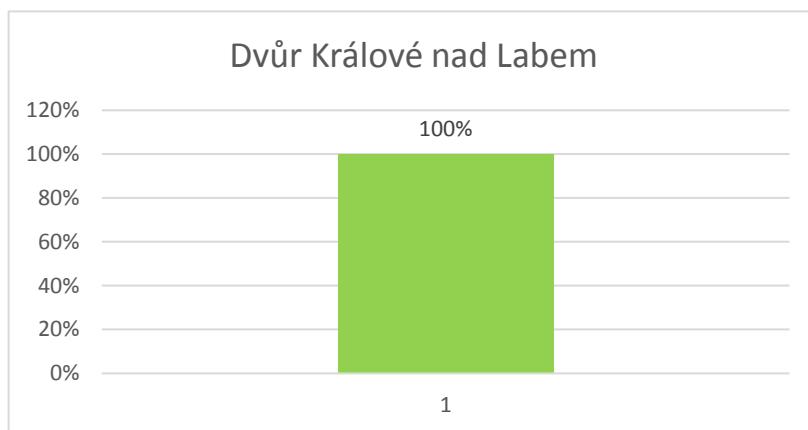
Oproti 94 % respondentů, kteří si nějakou z hlavních atraktivit alespoň jednoho VM vybaví, tak nějakou destinaci cíleně navštívilo o 26 % méně.

Graf 8, Cílená návštěva VM kvůli atraktivitě/-ám (vlastní

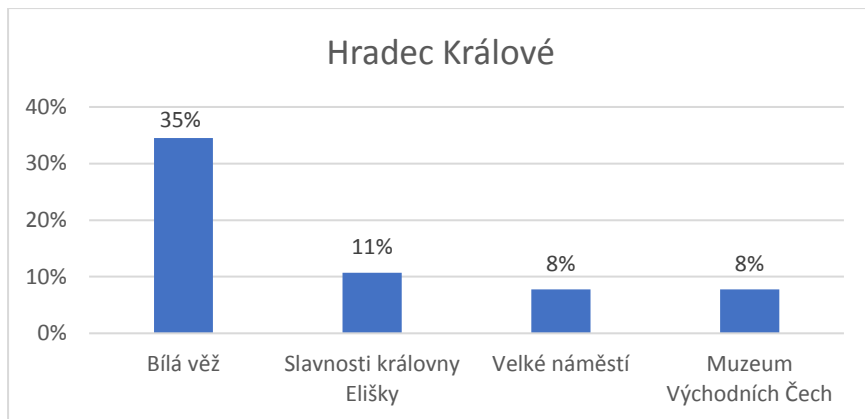
Graf 9, Dvůr Králové nad Labem – vybavení si (vlastní tvorba)

Drtivá většina respondentů si s Dvorem spojí hlavně ZOO. Druhou nejpočetnější odpovědí je Safari, které lze také zahrnout odpovědi ZOO, čímž se pouze posílí její významnost

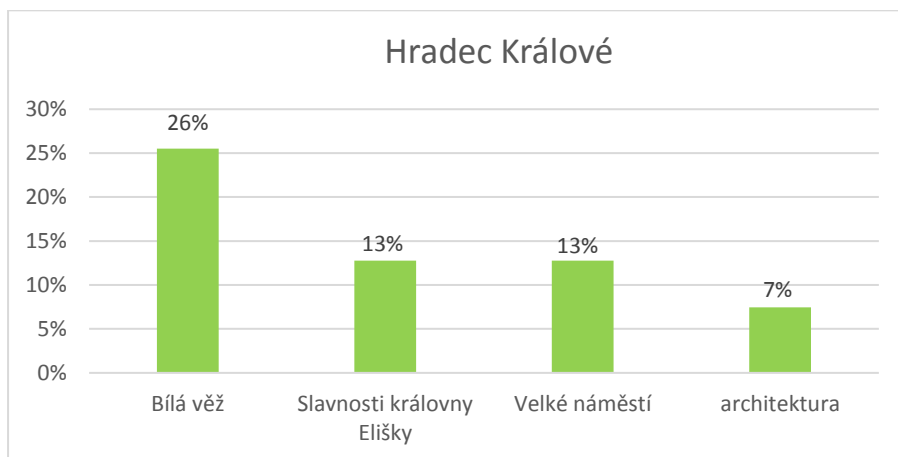
Graf 10, Dvůr Králové nad Labem – cílená návštěva (vlastní tvorba)

Pokud respondenti (v posledních třech letech) do Dvora Králové nad Labem kvůli něčemu jeli, byla to právě ZOO.

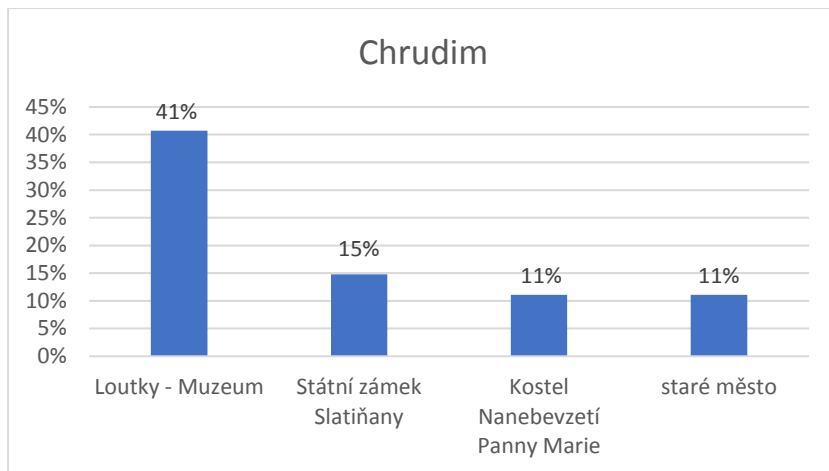
Graf 11, Hradec Králové – vybavení si (vlastní tvorba)

Hradec Králové je spojován hlavně s Bílou věží. Další atraktivity mají již vyrovnanější zastoupení.

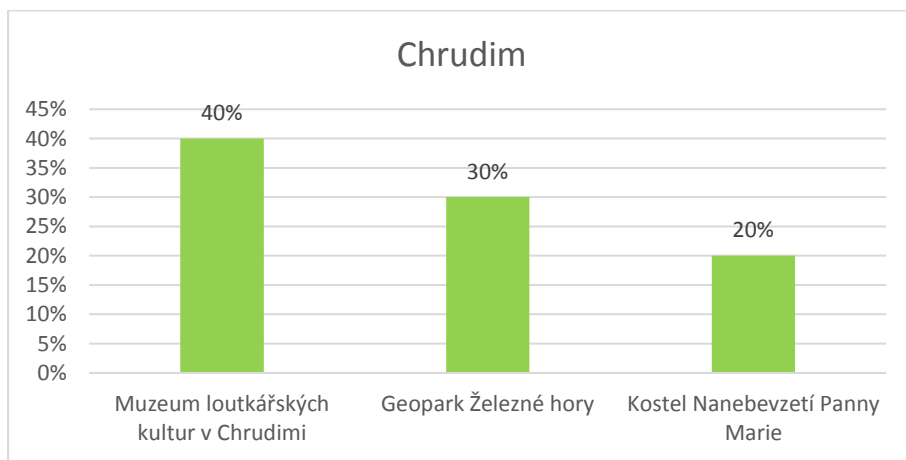
Graf 12, Hradec Králové – cílená návštěva (vlastní tvorba)

V podobném duchu respondenti také Hradec navštěvovali.

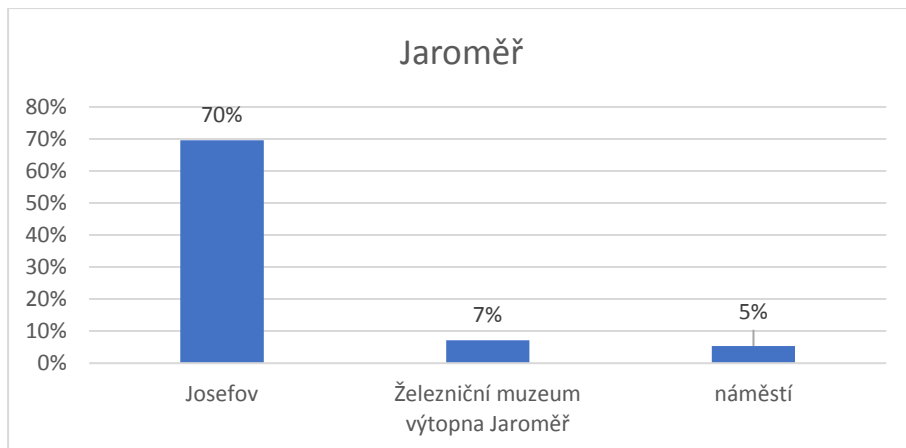
Graf 13, Chrudim – vybavení si (vlastní tvorba)

Dominující atraktivitou je loutkářství / Muzeum loutkářských kultur. Loutkářství je od r. 2016 zapsáno na seznamu nehmotného kulturního dědictví UNESCO.

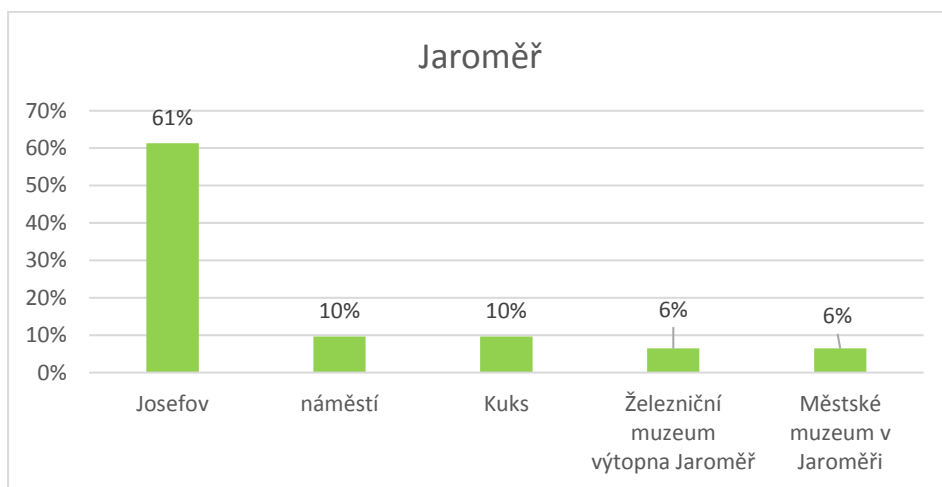
Graf 14, Chrudim – cílená návštěva (vlastní tvorba)

Do Chrudimi respondenti jeli v 90 % kvůli jedné z prvních tří nejčteněji zmíněných atraktivit.

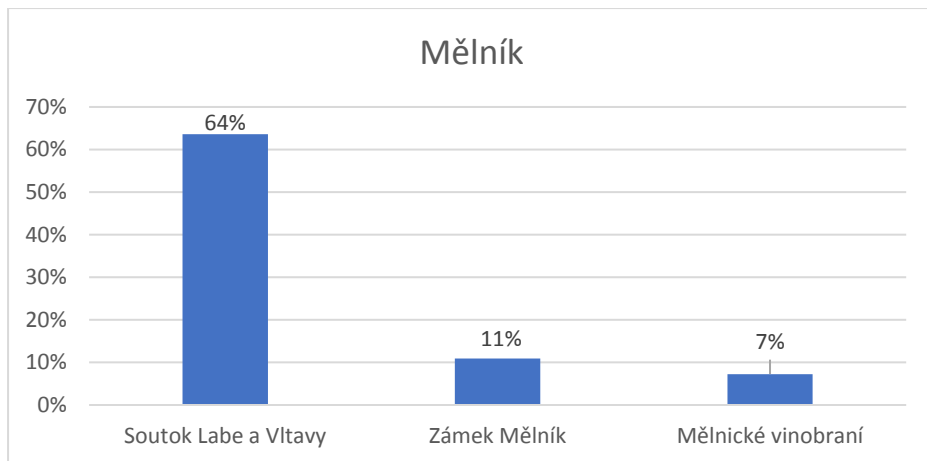
Graf 15, Jaroměř – vybavení si (vlastní tvorba)

Ve spojení s Jaroměří mají respondenti největší povědomí o pevnosti Josefov. Tato atraktivita výrazně upozaduje ostatní.

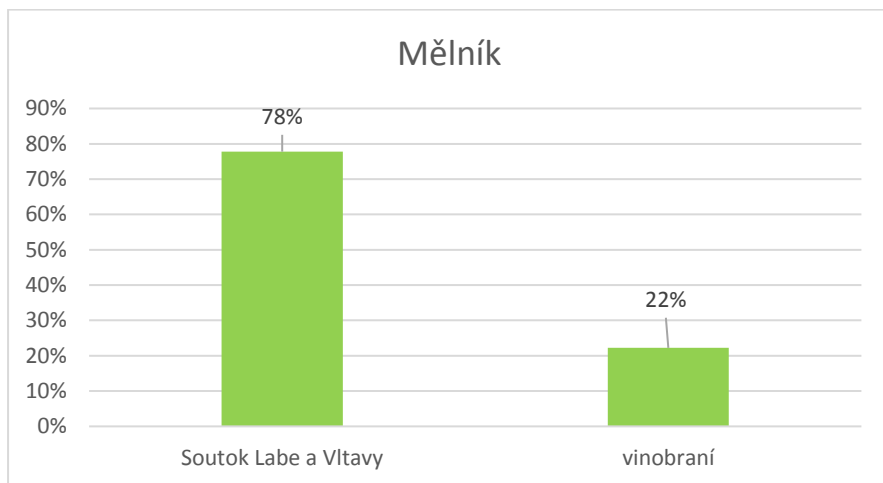
Graf 16, Jaroměř – cílená návštěva (vlastní tvorba)

Podobný trend panuje i v aktivním vyhledávání atraktivit v Jaroměři. Město si spojují s Hospitalem Kuks, který je v dojezdové vzdálenosti.

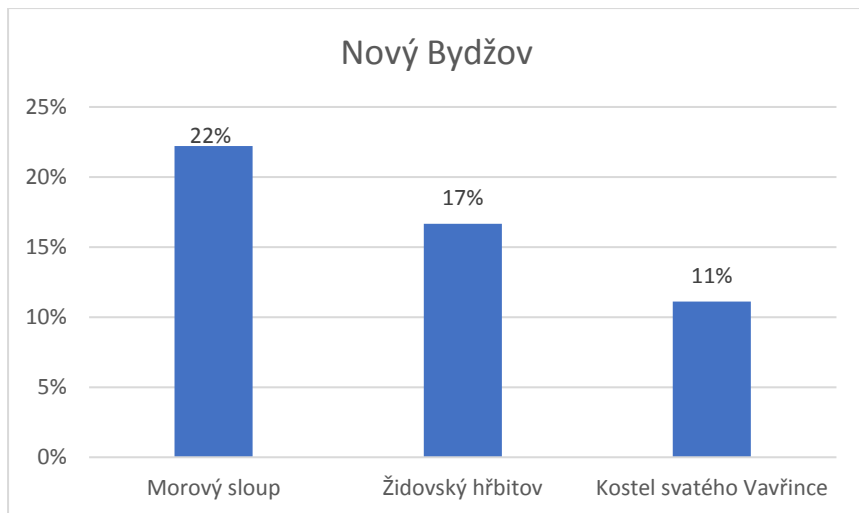
Graf 17, Mělník – vybavení si (vlastní tvorba)

Byla zjištěna výrazná převaha odpovědi „Soutok Labe a Vltavy“

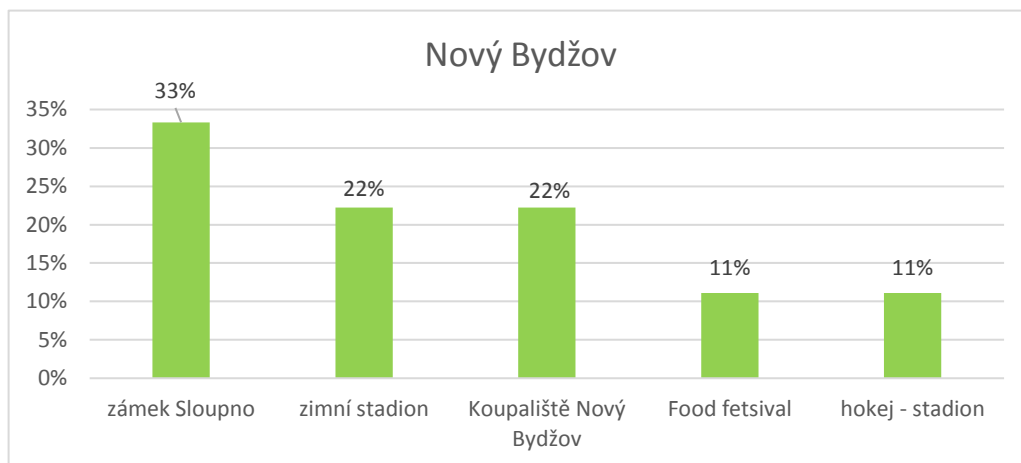
Graf 18, Mělník – cílená návštěva (vlastní tvorba)

Pokud respondenti vyrazili v posledním třech letech navštívit Mělník, bylo to v poměru 8:2 ve prospěch soutoku nad vinobraním.

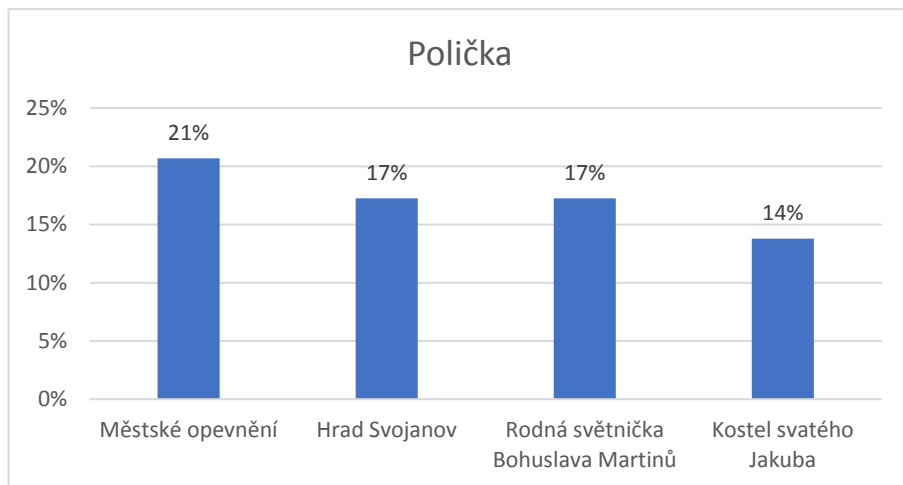
Graf 19, Nový Bydžov – vybavení si (vlastní tvorba)

Z grafu je vidět, že Bydžov nemá jednu významnou atraktivitu, která by dominovala ostatním.

Graf 19, Nový Bydžov – cílená návštěva (vlastní tvorba)

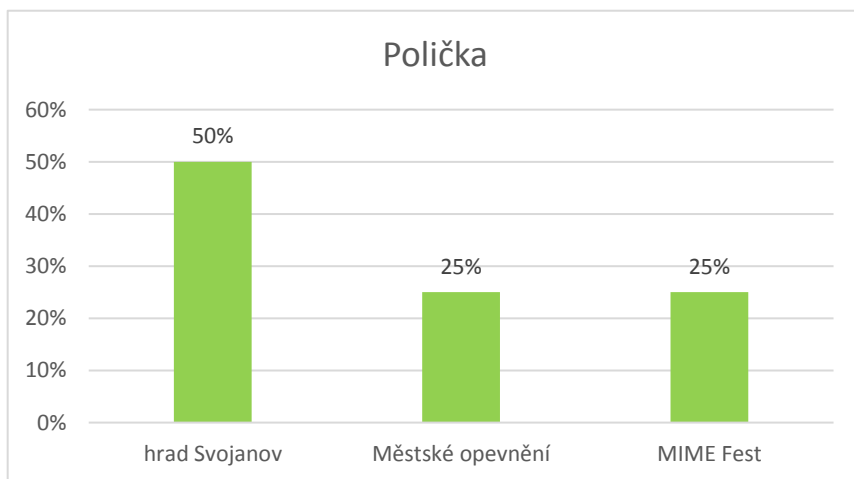
Z hlediska aktivního navštívení se ukázal zámek Sloupno už významnějším. Ostatní atraktivity mají vyrovnaný sestup v návštěvnosti.

Graf 20, Polička – vybavení si (vlastní tvorba)

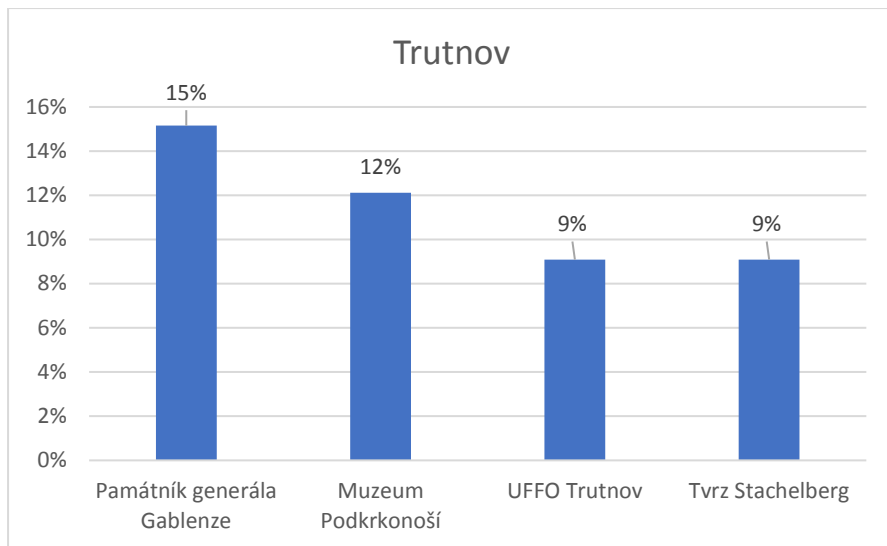
Polička není spojována pouze s jednou – hlavní atraktivitou.

Povědomí o atraktivitách je relativně vyvážené.

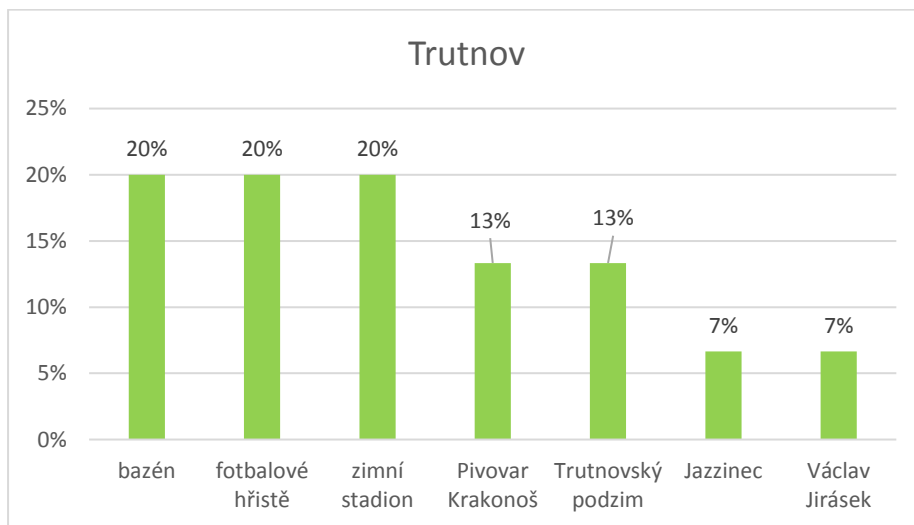
Graf 21, Polička – cílená návštěva (vlastní tvorba)

V ohledu aktivní návštěvy se hrad Svojanov ukázal jako významný.

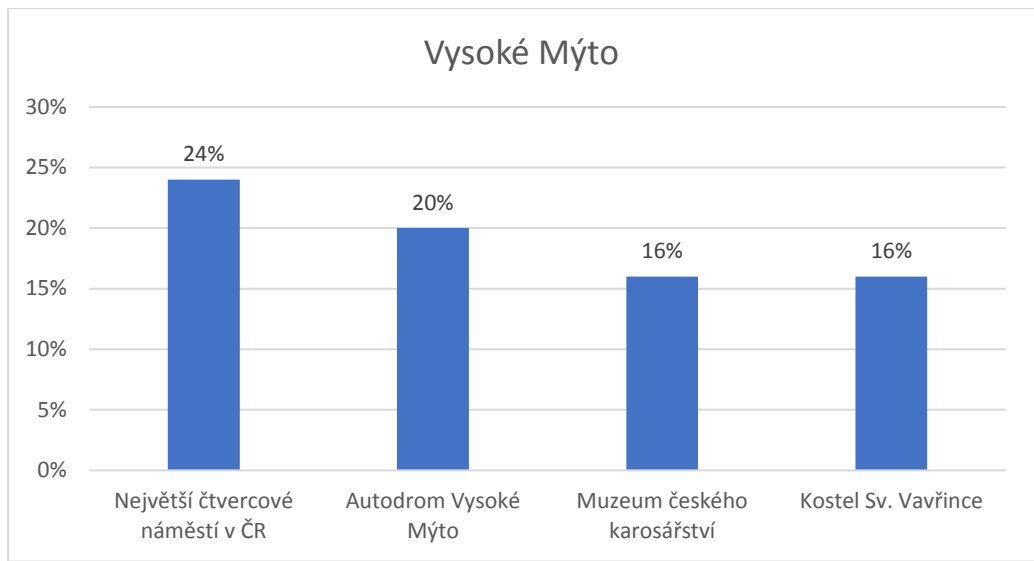
Graf 22, Trutnov – vybavení si (vlastní tvorba)

Respondenti mají povědomí o významných atraktivitách.

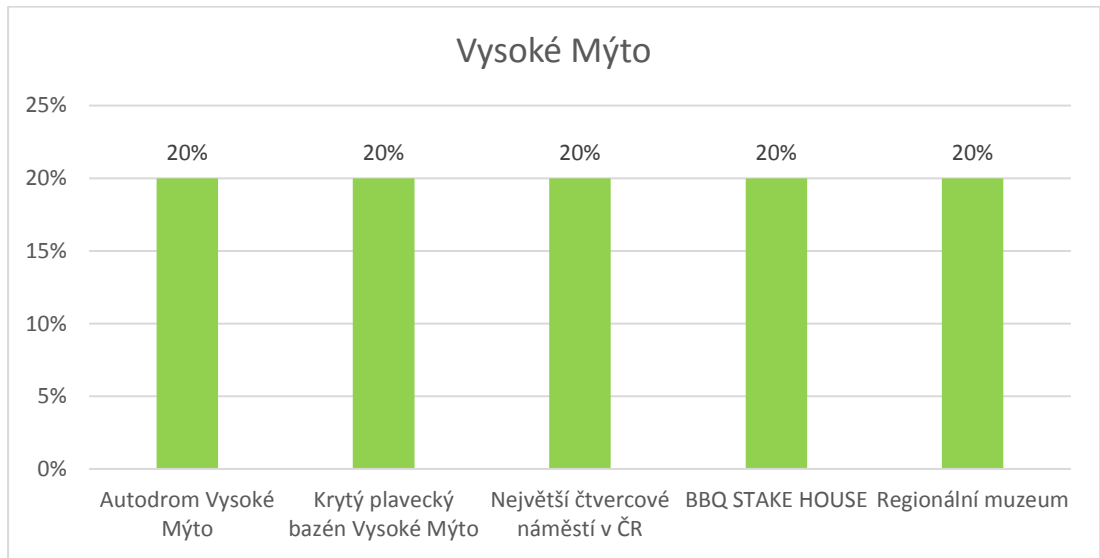
Graf 23, Trutnov – cílená návštěva (vlastní tvorba)

Trutnov má aktivní návštěvnost nejvíce plošně rozloženou.

Graf 24, Vysoké Mýto – vybavení si (vlastní tvorba)

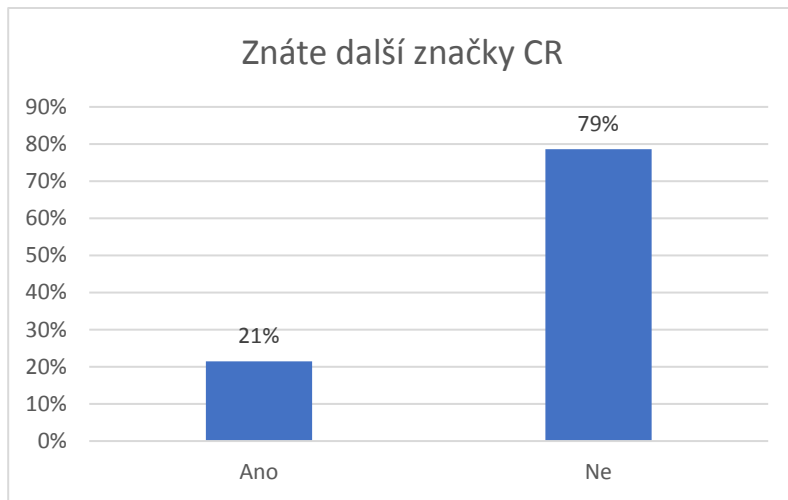
Dobré obeznámení respondentů s atraktivitami Vysokého Mýta.

Graf 25, Vysoké Mýto – cílená návštěva (vlastní tvorba)

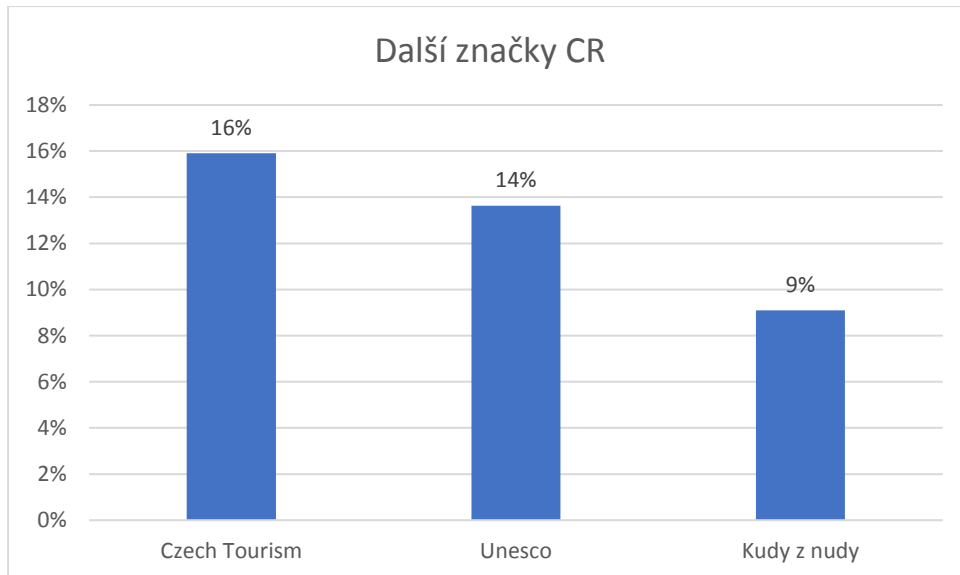
Podobně je tomu i u aktivní návštěvnosti.

5. Znáte nějakou jinou značku sloužící k propagaci cestovního ruchu v ČR nebo zahraničí ?

Většina respondentů nezná další značky CR.

Graf 26, Povědomí o dalších značkách CR (vlastní tvorba)

Graf 27, Povědomí o dalších značkách CR (vlastní tvorba)

Fakt, že první tři nejpočetnější značky mají dohromady „pouze“ 39 % napovídá, že menšina respondentů (21 % viz výše), jmenovala poměrně dost značek CR. Zbýlých 61 % si rozdělilo dalších 23 značek CR, dohromady jich tedy bylo 26.

9 Výsledky

K naplnění cílů práce byly formulovány výzkumné otázky, na které se autorovi v práci podařilo odpovědět.

1. Jaké je povědomí o fenoménu věnných měst, který je součástí městského kulturního dědictví?
2. Jaké je postavení věnných měst v rámci jiných značek sloužících k propagaci CR?
3. Vyhledávají lidé ve věnných městech atraktivity spojené s fenoménem věnnosti?
4. Jakým způsobem pracují města (příklad HK) s fenoménem věnnosti?

Povědomí o fenoménu věnných měst jako součástí městského kulturního dědictví je vysoké. Na tento fakt ukázalo dotazníkové šetření, kde většina dotazovaných měla o fenoménu povědomí, viz Graf 4. Diskuse s odborníky, kdy Simonová při osobním rozhovoru konstatovala, že zástupci jednotlivých věnných měst zaznamenávají vysokou úroveň povědomí o fenoménu VM.

Markantní/zlomový nárůst začal být registrován po zahájení intenzivní propagační kampaně spojené s projektem „Královská věnná města známá, ale nepoznaná ...“, díky kterému byla nastavena promyšlená propagační kampaň (Simonová, 2019)

Královská věnná města jsou zavedenou značkou v cestovním ruchu. To ukazuje i zmíněné povědomí o ní. V porovnání s dalšími značkami CR se však neřadí mezi ty nejvýznamnější, ale spíše ukazuje potenciál a pestrost možností cestovního ruchu. Potvrzuje to i výsledek šetření, které ukázalo, že respondenti znají velké množství ostatních značek CR (26). Mezi nejsilnější patří podle očekávání Czech Tourism a UNESCO, viz Graf 28.

Dalším východiskem bylo zvážit samostatnou atraktivitu jednotlivých památek měst bez ohledu na vztah k věnnosti. Předpokladem bylo, že za samostatně dostatečně významnými a atraktivními památkami budou lidé jezdit bez ohledu na jejich vazbu k fenoménu VM. Ukázalo se, že ve městech, kde nejsou dostatečně významné historické atraktivity, samostatná věnnost návštěvníky nenaláká a preferují ostatní (rekreace, sport, zábava). Šetření ukázalo, že šest z devíti VM respondenti v posledních třech letech navštívili kvůli atraktivitám spojeným s fenoménem věnných měst. Sestupně to byla podle počtu následující města: Hradec Králové (Graf 12) 4 atraktivity, Jaroměř (Graf 16), Polička (Graf 21) a Vysoké Mýto (Graf 25).

Tato města byla navštívena kvůli dvěma atraktivitám spojeným s fenoménem věnnosti. Na posledním místě byla města Mělník (Graf 18) a Chrudim (Graf 14), kde byla z navštívených atraktivit spojená s VM jedna. U měst Dvůr Králové nad Labem (Graf 10), Nový Bydžov (Graf 19) a Trutnov (Graf 23) nebyly navštěvované atraktivity spojené s fenoménem věnnosti vůbec. Simonová si je tohoto faktu vědomá vzhledem k práci pro spolek VM.

Města s fenoménem pracují převážně jako jeden celek. Nemělo by význam, aby ho prezentovalo izolovaně každé město samo za sebe (hlavně ta menší), protože se jedná o společnou historickou zkušenost, která je svou jedinečností spojuje. Fakt sám o sobě také není dostatečně silným pro významnější ovlivnění CR, proto je důležitá prezentace všech společně.

Spolku jsou dnes přidělené stabilní personální a finanční zdroje. Stálým úkolem je obhájit svou činnost a význam vždy před nově zvolenými zastupiteli. To se zatím vždy podařilo a žádné město ze spolku nemuselo vystoupit ani v ekonomicky méně příznivých dobách.

Město Hradec Králové podporuje fenomén věnnosti péčí o památky a udržováním tradice Slavnosti královny Elišky. Dále finančně a personálně významně podporuje činnost spolku Královská věnná města, který je dlouhodobě aktivní, dokázal čerpat i finanční zdroje z EU a stále hledá nové směry rozvoje své činnosti.

9.1 Doporučení

Autor si před přistoupením k samotnému závěru práce dovoluje vyslovit náměty, případně doporučení pro spolek VM:

Je důležité udržovat internetové stránky a na nich dostupné materiály v co nejaktuálnější podobě. Obzvláště, pokud na ně spolek odkazuje (online i offline) a měly by být spolehlivým centrem jeho dlouhodobé prezentace. Je na místě rozšířit prezentaci spolku na sociální síť Instagram, kde by bylo vhodné v ideálním případě spravovat profily v českém, anglickém i německém jazyce.

Představenstvo spolku rozhodlo, že logo spolku bude zachováno i do nové grafické podoby. To znamená, že se stává univerzální propagační vizuální značkou aktivit spolku (Simonová, 2019). Spolek by tedy mohl zkoordinovat trvalé umístění loga na oficiálních stránkách všech VM měst spolu se zmínkou o fenoménu v rubrikách „O městě“ / „Historie města“. Při inovaci webu v novém designu lze přihlédnout k stávající myšlenkové mapě (viz. kapitola 4.2.4) a je možné zvážit případnou změnu struktury internetových stránek.

Zajímavý přínos může mít posílená spolupráce se školami (MŠ, ZŠ i SŠ) a realizace programu VM pro školy. Nabízí se také využít spolupráce s Univerzitou Hradec Králové, fakultami FIM a pedagogickou (edukační a zážitkové programy).

Pozitivním impulzem a příkladem v tomto směru je aktuální projekt odborníků z třech akademických pracovišť (UHK, ČVUT, Historický ústav AV ČR). Jejich záměrem je za využití nástrojů historické geografie a pokrokových IKT technologií cílit na nové způsoby prezentace fenoménu v programu Národní kulturní identity. Výstupem má být mobilní aplikace a webportál, které budou sloužit jako historický průvodce VM za využití rekonstrukčních map. Pro Hradec Králové poskytne např. 3D cesty časem v tzv. virtuální realitě, kde budou k vidění rekonstruované městské areály z historie. Pro Dvůr Králové nad Labem, Jaroměř, Poličku a Vysoké Mýto budou hlavními výstupy projektu Historické atlasy měst ČR. Výstupy budou mít široké využití pro odborníky, laickou veřejnost, žáky ZŠ a SŠ. Takový projekt významně posune zkoumání fenoménu a dál ho zviditelní. Spolek Královských věných měst může využít jeho

výsledky, které budou, pokud možno, i s touto prací, sloužit jako nové výchozí body pro další zkoumání a využití (Příhláška NAKI II, 2018, s. 10-11).

Je nezbytné rozvíjet vhodnou komunikační strategii s radními a průběžně prezentovat výsledky činnosti spolku tak, aby bylo udrženo finanční zajištění spolku ze strany města.

Další možností propagace je oslovení návštěvníků pravidelných akcí v Hradci Králové, jako například Rock for People, CIAF, Hip Hop Kemp, dožínky a představit jim město nejen jako místo konání příslušné akce, ale i jako cíl mimořádně zajímavý a atraktivní pro zájemce o historii a kulturu. Bylo by vhodné pokusit se navázat spolupráci s organizátory těchto akcí a zvážit možnost využití vhodného marketingového nástroje na propagaci VM.

10 Závěr práce

Výsledky této bakalářské práce ukázaly, že fenomén věnných měst je plnohodnotnou součástí historického cestovního ruchu, kde má své pevné místo. Vzhledem k dlouhodobým propagačním aktivitám se fenomén dostal do povědomí veřejnosti, která si může lépe propojit navštívená místa s historickým kontextem. Obeznamenost s pojmem a jeho význam v kontextu cestovního ruchu podle zjištění v této práci roste. Je nutné si uvědomit, že již v době vzniku dnes navštěvovaných historických památek, byly ony samy něčím velkým a jedinečným - takové stavby vznikaly pouze na významných místech. Věnností získala města na prestiži, ekonomické síle, a tak na jejich území vznikala i významnější architektonická díla. Proto bychom si měli jejich vznik a existenci uvědomovat v historickém kontextu.

Zásadní roli pro rozvoj a prezentaci fenoménu VM hraje spolek Královská věnná města. Ten se vyvinul z porevoluční euforie a zájmové aktivity, která na počátku směřovala pouze k pořádání společenských akcí. Registrovaný spolek vznikl v roce 2009 a jako jediný aktivně pracuje a dlouhodobě vyvíjí propagační a informační aktivity pro VM. Spolek dokázal využít finanční zdroje pro svou činnost z fondů EU, což umožnilo významně rozšířit jeho činnost a rozvíjet spolupráci všech zapojených měst. Nový styl propagace vedl k nárůstu povědomí o fenoménu. Tento trend potvrdilo i šetření v bakalářské práci. Díky osobnímu kontaktu s představiteli spolku bylo také možné získat mnoho cenných informací o počátcích, současných aktivitách i vizi budoucího rozvoje. Představitelé spolku uvítali zájem o svou činnost a projevíli zájem o výsledky práce. Pozitivní je, že spolek nepracuje primárně s komerčním záměrem, ale uvědomuje si především důležitost vzájemné podpory mezi městy. Zejména menší města by se sama obtížně prezentovala a starala o využití a rozvoj fenoménu VM.

Studium odborných pramenů umožnilo podrobně prozkoumat historický vývoj fenoménu v jednotlivých VM. Dotazníkové šetření bakalářské práce se ukázalo být vhodným nástrojem doplňujícím teoretické poznatky získané z literatury. Výsledky šetření umožnily zmapovat, jaká je úroveň povědomí o VM. Vysoké procento respondentů prokázalo znalost fenoménu i schopnost uvést příklady atraktivit, především však u větších měst.

Zvláštní pozornost byla věnována Hradci Králové, na kterém byl fenomén zkoumán. Šetření ukázalo, že nejčastěji navštěvované atraktivitativy jsou zároveň reprezentativními objekty spjatými

s věnností. Město svou podporou činnosti spolku a péčí o tradice a památky dává najevo zájem o využívání fenoménu VM v oblasti cestovního ruchu.

Tato bakalářská práce se fenoménem zabývala z hlediska cestovního ruchu jako jedna z prvních. Nabízí se rozšiřovat provedený prvovýzkum pracemi zaměřenými na další věnná města a poznatky dál rozvíjet, zpřesňovat a poskytovat subjektům aktivním v cestovním ruchu. Jako ukázka nové cesty ve využití fenoménu VM může sloužit již zmiňovaný aktuální projekt v rámci programu Národní a kulturní identity - NAKI II, který hledá nové způsoby prezentace VM.

V dnešním světě cestovní ruch hledá zajímavosti a unikáty, kterými by zaujal v široké nabídce druhů produktů. Fenomén věnnosti měl na města značný vliv a tím, že se jedná o český unikát, ho lze prezentovat v cestovním ruchu jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Věnnost se ukazuje jako výjimečný a pro cestovní ruch nosný prvek, který lze zasadit do myšlenkové mozaiky informací o městech. Vhodně a originálně prezentovaný může návštěvu města zatraktivnit.

V době globalizace a prolínání kultur je důležité nezapomenout na národní tradici, která by společnost měla spojovat a nenechat zapomenout na unikátní součást naší historické paměti. Při této příležitosti je příhodné si připomenout myšlenku, z které vzniklo motto Evropské unie: *Jednota v rozmanitosti.*

11 Zdroje

BAUEROVÁ, Veronika. Vznik českých měst. Ústav práva a právní vědy [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: https://www.ustavprava.cz/blog/2018/11/vznik-ceskych-mest/#_ftnref5

BÍNA, Jan. Města a městyse Čech, Moravy a Slezska. Praha: Petrklíč, 2018. ISBN 978-80-7229-653-8.

BLÁHA, Radek, Petr GRULICH, Roman HORKÝ, et al. Hradec Králové. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dějiny českých, moravských a slezských měst. ISBN 978-80-74-22-504-8.

BRODSKÝ, Karel. HRADEC KRÁLOVÉ průvodce městem a jeho okolím. Hradec Králové: Garamon, 2000. ISBN 80-902593-5-9

ČELAKOVSKÝ, Jaromír. Heslo: *Věnná města*, Ottův slovník naučný, Dvacátý šestý díl. Praha : J. Otto, 1907. s. 546–547 Dostupný z: https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/V%C4%9Bnn%C3%A1_m%C4%9Bsta_%C4%8Desk%C3%A1

Česká inspirace. O České inspiraci: Česká inspirace – města plná života, [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z: <https://www.ceskainspirace.cz/o-nas/#zacatek>

Český statistický úřad. Obyvatelstvo: Statistiky, [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide

Český statistický úřad. Věkové složení obyvatelstva – 2018: Věkové složení obyvatelstva k 31.12.2018: Hradec Králové [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-g598foxrzn>

ČT – Sport. Hradec Králové: Extraliga po dvaceti letech. Ale jak na dlouho ? Česká televize. [online]. [cit. 01.08.2019] <https://sport.ceskatelevize.cz/clanek/hokej/hradec-kralove-extraliga-po-dvaceti-letech-ale-na-jak-dlouho/5be08dec0d663b6fe828acb7>

Dvůr Králové nad Labem. Základní informace: O městě, [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z:

FALTA, Jan. Památkově chráněná území a ochranná pásma v městě Hradec Králové: Hradec Králové [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z: <https://www.hrdeckralove.org/pamatkove-chronena-uzemi-a-ochranna-pasma-v-meste-hradec-kralove/d-55258>

GRASSEOVÁ, Monika; DUBEC, Radek; ŘEHÁK, David. Analýza podniku v rukou manažera. 2. vyd. Brno: BizBooks, 2012. ISBN 978-80-265-0032-2

HK City. Nový fotbalový stadion (Malšovická aréna) [online]. [cit. 11.08.2019]. Dostupné z: <http://www.hkcity.cz/malsovicka-arena-fotbalovy-stadion-lizatka-hradec-kralove/>

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost. [1. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1.

HOFFMAN, František. České město ve středověku: život a dědictví. Praha: Panorama, 1992. ISBN 80-7038-182-5.

HOLEČEK, Milan, Miroslav STRÍDA a Peter MARIOT. Zeměpis cestovního ruchu: učebnice pro hotelové a jiné střední školy : příručka pro průvodce cestovního ruchu. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 1999. ISBN 80-86034-39-9. <http://www.unesco-czech.cz/>

Hradec Králové. O Hradci: Základní informace o městě, [online]. [cit. 11.08.2019] Dostupné z: <https://www.hrdeckralove.org/zakladni%2Dinformace%2Do%2Dmeste/ms-1150/p1=1150>

Hradecký dvůr Alžběty Richenzy. Projekt Rekonstrukce středověkého panovnického dvora, [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: <http://www.hrdeckydvur.net/>

Informace o činnosti v období do valné hromady 28. 11. 2018, Interní dokument spolku Královská věnná města. Hradec Králové, Magistrát města.

JAFARI, Jafar. Encyclopedia of tourism. New York: Routledge, 2000. ISBN 0415154057.

Jaroměř – Josefov. Znak a logotyp města a Jaroměře, [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: <https://www.jaromer-josefov.cz/mesto/znak-a-logotyp-mesta/>

Královéhradecký kraj. O Kraji [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>

Královská věnná města. Facebook – stránky spolku, [online]. [cit. 01.08.2019] Dostupné z: <https://www.facebook.com/Kr%C3%A1lovsk%C3%A1-v%C4%9Bnn%C3%A1-m%C4%9Bsta-980287198732006/>

KRATOCHVÍL, Petr. Koncepční studie cestovního ruchu pro město Hradec Králové 2013 - 2020: Hradec Králové. [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/koncepcni-studie-cestovniho-ruchu-pro-mesto-hradec-kralove-2013-2020/d-63107>

List of World Heritage Sites. World Heritage Sites by country: Wikipedia [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/World_Heritage_Sites_by_country

MAS Zlatá cesta. O nás: Kdo jsme..., [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: <https://www.zlatacesta.cz/o-nas/>

Mělník. O městě: Základní informace o městě a okolí. Mělník [online]. [cit. 01.08.2019] Dostupné z: https://melnik.cz/vismo/zobraz_dok.asp?p1=61&id_ktg=52&n=o%2Dmeste&rd=1000

Město Vysoké Mýto. Historie, [online]. [cit. 11.08.2019]. Dostupné z: <http://mesto.vysoke-myto.cz/historie>

Město Vysoké Mýto. Město Vysoké Mýto [online]. [cit. 11.08.2019]. Dostupné z: <http://mesto.vysoke-myto.cz/>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dotace EU: Královská věnná města známá, ale nepoznaná....., [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/Statistiky-a-analyzy/Mapa-projektu/Projekty-pred-rokem-2014/13-ROP-NUTS-II-Severovychod/13-3-Cestovni-ruch/Kralovska-venna-mesta-znama,-ale-nepoznana>

Místopisy. Současnost obce Kostelec nad Labem, [online]. [cit. 05.08.2019]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/7085/kostelec-nad-labem/soucasnost/>

Na Plachtě. Představené lokality [online]. [cit. 01.08.2019] Dostupné z: <http://www.naplachte.cz/predstaveni-lokality/>

Nový Bydžov. Historie města Nový Bydžov. [online]. [cit. 11.08.2019] Dostupné z:
<http://www.novybydzov.cz/historie%2Dmesta%2Dnovy%2Dbydzov/d-1058/p1=24915>

Nový Bydžov. O Novém bydžově: Znak města a vlajka města [online]. [cit. 11.08.2019]
Dostupné z: <http://www.novybydzov.cz/znak-a-vlajka-mesta/gs-1008/p1=24902>

PALATKOVÁ, Monika. Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více
příjmů z cestovního ruchu. 1. vydání. vyd. Praha: Grada, 2006. 341 s. ISBN 8024710145.

Polička. Symboly města. Polička [online]. [cit. 01.08.2019] Dostupné z:
<https://www.policka.org/symboly>

PROKOPEC, Aleš. Historie: O Chrudimi. Chrudim [online]. [cit. 31.07.2019]. Dostupné z:
<https://www.chrudim.eu/historie/d-1649/p1=1096>

Příhlaška návrhu projektu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní
kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II), *Živá součást historického vědomí a její podpora
nástroji historické geografie, virtuální reality a kyberprostoru*, (Příhlaška je součástí smlouvy od
s. 45) Dokument dostupný z: <https://bit.ly/2YP9tBm>

ROZKOŠNÁ, Blanka. Kostelec nad labem. Města Otakarova [online]. [cit. 05.08.2019].
Dostupné z: <http://www.mestaotakarova.cz/cs/fenomen-mest/profil-y-mest/kostelec-nad-labem/>

Sociodemografická analýza města Hradce Králové. Centrum evropského projektování, [online].
[cit. 07.08.2019]. Dostupné z:
https://www.hradeckralove.org/assets/File.ashx?id_org=4687&id_dokumenty=63115

Stanovy. Královéhradecký kraj. Královská věnná města, Dobrovolný svazek obcí, Stanovy
[online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/scripts/detail.php?id=94990>

TOMAN, František. Sto let výstavby a územního plánování města Hradec Králové, Hradec
Králové 1985.

Trutnov. Historie města, Trutnov [online]. [cit. 13.08.2019]. Dostupné z:
<https://www.trutnov.cz/nase-mesto/historie-mesta>

TŮMOVÁ, Martina. Města ve světle kartografických pramenů. Geografické rozhledy roč. 27/č. 2, 2017-18.s. 8-11. ISSN 1210-3004

Turistické informační centrum. Údaje o městě, Hradec Králové, [online]. [cit. 13.08.2019].
Dostupné z: https://www.ic-hk.cz/11/Udaje_o_meste/

Unesco Czech. Dvanáct českých divů světa, [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z:
<http://www.unesco-czech.cz/>

UNWTO. Tourism – an economic and social phenomenon, United Nations World Tourism Organization [online]. [cit. 13.08.2019] Dostupné z: <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>

Věnná města. Brány královských věnných měst otevřené, [online]. [cit. 13.08.2019]. Dostupné z:
http://www.vennamesta.cz/12/kralovnam_a_dvornim_damam_na_rozkosnem_vikend/

Věnná města. Výběrové řízení na grafiku KVM: Královská věnná města, [online]. [cit. 07.08.2019] Dostupné z:
http://www.vennamesta.cz/articles/164/Vyberove_rizeni_na_grafiku_KVM/ - logo

VÍT, Karel. Indikátor A5 - Zhodnocení kvality ovzduší v Hradci Králové za rok 2015. Hradec Králové [online]. [cit. 11.07.2019] Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/indikator-a5-zhodnoceni-kvality-ovzdusi-v-hradci-kralove-za-rok-2015/d-55023>

VOLDÁN, Petr. Za poklady královských věnných měst putoval Petr Voldán | Hradec Králové. Český rozhlas Hradec Králové [online]. [cit. 11.08.2019]. Dostupné z:
<https://hradec.rozhlas.cz/za-poklady-kralovskych-vennych-mest-putoval-petr-voldan-7556378>

VOTRUBA, Ondřej, Od založení města do husitské revoluce (13.-15.stol.). Polička [online]. [cit. 01.08.2019] Dostupné z: [https://www.policicka.org/detail/65/o-meste/historie/Od-zalozeni-mesta-do-husitske-revoluce-\(13--15-stol-\)](https://www.policicka.org/detail/65/o-meste/historie/Od-zalozeni-mesta-do-husitske-revoluce-(13--15-stol-))

Výsledky voleb v České republice, Volby do zastupitelstev obcí 2018. iDnes [online]. [cit. 25.07.2019] Dostupné z: <https://www.idnes.cz/volby/komunalni>

XHIENNE. SWOT analysis diagram [online]. [cit. 07.08.2019]. Dostupné z:
<https://commons.wikimedia.org/wiki/User:Xhienne/Uploads>

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

ZELENKA, Josef. Cestovní ruch - marketing. Vyd. 3., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-543-1.

Rozhovory

Téma: Seznámení s činností spolku Královská věnná města

Rozhovor s Mgr. Ivou SIMONOVOU, - koordinátorka cestovního ruchu města Hradec Králové a členka výkonného výboru spolku Královská věnná města. Hradec Králové – Magistrát města
11.2.2019

Téma: Prezentační aktivity na veletrzích a propagační činnost

Rozhovor s Mgr. Ivou SIMONOVOU, - koordinátorka cestovního ruchu města Hradec Králové a členka výkonného výboru spolku Královská věnná města. Hradec Králové – Veletrh Infotour HK
8.3.2019

Téma: Podrobné otázky ohledně dosavadní a budoucí činnosti spolku KVM

Rozhovor s Mgr. Ivou SIMONOVOU, - koordinátorka cestovního ruchu města Hradec Králové a členka výkonného výboru spolku Královská věnná města. Hradec Králové – Magistrát města
6.8.2019

Téma: Seznámení s činností spolku Česká inspirace

Rozhovor s Mgr. Milenou Březinovou, manažerkou cestovního ruchu města Hradec Králové a členka výkonného výboru svazku obcí Česká inspirace. Hradec Králové – Magistrát města
6.8.2019

12 Přílohy

12.1 Seznam obrázků

Obrázek 1, Podoba středověkého města Hradec Králové – model, (volné dílo).....	6
Obrázek 2, Logo spolku Královská věnná města (Věnná města, 2019 B)	22
Obrázek 3, Věnná města na mapě ČR (Věnná města, 2019 A).....	22
Obrázek 4, Proplacené finanční prostředky (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2019).....	23
Obrázek 5, Mapa struktury oficiálních webových stránek spolku Královská věnná města, (vlastní tvorba)	30
Obrázek 6, Dřevěné stánky – Infotour a cykloturistika 2019 (foto: J. Popély).....	31
Obrázek 7, Prezentační panely měst – Infotour a cykloturistika 2019 (foto: J. Popély)	32
Obrázek 8, Dřevěné stánky měst Infotour a cykloturistika 2019 (foto: J. Popély)	32
Obrázek 9, Památkově chráněná území a ochranná pásma ve městě Hradec Králové (Falta, 2018)	53
Obrázek 10, Obyvatelstvo podle hlavních věkových skupin a index stáří obyvatel spádového území města Hradec Králové (Sociodemografická analýza HK, 2013, s. 47)	55
Obrázek 11, Diagram SWOT analýzy (Xhienne, 2007).....	57

12.2 Seznam tabulek

Tabulka 1, Financování svazku doplněno o navýšení 2019 (podle Simonová, 2019)	24
---	----

12.3 Seznam grafů

Graf 1, Pohlaví (vlastní tvorba).....	65
Graf 2, Věkové kategorie respondentů (vlastní tvorba)	65
Graf 3, Respondenti v obcích podle počtu obyvatel (vlastní tvorba)	65
Graf 4, Znalost významu pojmu "věnné město" (vlastní tvorba)	66
Graf 5, Povědomí o propagačních aktivitách VM v posledních třech letech (vlastní tvorba).....	66
Graf 6, Původ povědomí o propagačních aktivitách (vlastní tvorba).....	66
Graf 7, Vybavení si atraktivit VM (vlastní tvorba)	67
Graf 8, Cílená návštěva VM kvůli atraktivitě/-ám (vlastní tvorba).....	67
Graf 9, Dvůr Králové nad Labem – vybavení si (vlastní tvorba)	68
Graf 10, Dvůr Králové nad Labem – cílená návštěva (vlastní tvorba)	68
Graf 11, Hradec Králové – vybavení si (vlastní tvorba)	69
Graf 12, Hradec Králové – cílená návštěva (vlastní tvorba)	69
Graf 13, Chrudim – vybavení si (vlastní tvorba).....	70
Graf 14, Chrudim – cílená návštěva (vlastní tvorba)	70
Graf 15, Jaroměř – vybavení si (vlastní tvorba)	71
Graf 16, Jaroměř – cílená návštěva (vlastní tvorba).....	71
Graf 17, Mělník – vybavení si (vlastní tvorba)	72
Graf 18, Mělník – cílená návštěva (vlastní tvorba)	72
Graf 19, Nový Bydžov – cílená návštěva (vlastní tvorba)	73
Graf 20, Polička – vybavení si (vlastní tvorba).....	74
Graf 21, Polička – cílená návštěva (vlastní tvorba).....	74
Graf 22, Trutnov – vybavení si (vlastní tvorba).....	75
Graf 23, Trutnov – cílená návštěva (vlastní tvorba).....	75
Graf 24, Vysoké Mýto – vybavení si (vlastní tvorba)	76
Graf 25, Vysoké Mýto – cílená návštěva (vlastní tvorba).....	76
Graf 26, Povědomí o dalších značkách CR (vlastní tvorba).....	77
Graf 27, Povědomí o dalších značkách CR (vlastní tvorba).....	77

12.4 Použité zkratky

CR – cestovní ruch

IKT – informační a komunikační technologie

MAS – místní akční skupina

NKP – národní kulturní památka

ORP – obec s rozšířenou působností

TIC – turistické informační centrum

UCR – udržitelný cestovní ruch

UNWTO - United Nations World Tourism Organization

VM – věnná/é města/o

Zadání bakalářské práce

Autor: Jan Popély

Studium: I1700192

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Management cestovního ruchu

Název bakalářské práce: **Předpoklady cestovního ruchu ve věnných městech českých královen - Hradec Králové**

Název bakalářské práce AJ: Prerequisites for tourism in the dowry towns of the Czech queens - Hradec Králové

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zabývá Hradcem Králové hlavně z hlediska využití pro cestovní ruch. Jedná se o město s bohatou historií, a ne plně využitým potenciálem. Práce zhodnotí silné a slabé stránky, aktuální situaci a pokusí se navrhnout lepší směr pro město. Úvod 1. Cestovní ruch 2. Věnná města 3. Hradec Králové charakteristika 3.1. Historie 3.2. Geografie 3.3. Kultura 3.4. Volný čas a sport 4. Předpoklady cestovního ruchu 4.1. Lokalizační 4.1.1. Přírodní 4.1.2. Kulturní 4.2. Selektivní 4.2.1. Objektivní 4.2.2. Subjektivní 4.3 Realizační 4.3.1 Dopravní 4.3.2 Materiálně technické 5. Infrastruktura cestovního ruchu Hradec Králové 5.1. Doprava 5.2. Ubytování 5.3. Stravování 5.4. Doplňkové služby 6. Hradec Králové potenciál 6.1. Památky 6.2. Kultura 6.3. Příroda 6.4. Volný čas a sport 6.5. Okolí Hradce Králové 7. Destinační management města / analýza cestovního ruchu 7.1. Návštěvnost HK 7.2. Nabídka služeb města zhodnocení 7.3. Současná vize města 7.3. Význam cestovního ruchu HK 7.4. SWOT analýza HK 7.5. Doporučení 8. Závěr

Ravík, S. Tam u Králového Hradce Hradec Králové: Regia, 2016. ISBN 9788087866245 BENEŠOVÁ, Marie. Salón republiky: moderní architektura Hradce Králové. Hradec Králové: Garamon, 2000. ISBN 80-902593-7-5. DOUBEK, Zdeněk a Milan LAJDAR. Město pod Bílou věží: čtení o starém Hradci II. Hradec Králové: ML, 2002. ISBN 80-901267-3-1 JAKL, Jan. Hradec Králové. Praha: Paseka, 2005. Zmizelé Čechy. ISBN 80-7185-723-8. SKOPEC, František. Hradec Králové: od brány k bráně starým městem. Hradec Králové: Nucleus HK, 2006. ISBN 80-86225-84-4. KRŠKOVÁ, Dagmar. Královny a jejich věnná města. Dvůr Králové nad Labem: Město Dvůr Králové nad Labem, 2001. hradecko.eu, hradeckralove.org, www.hradeckralove.org

Garantující pracoviště: Katedra rekreologie a cestovního ruchu,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: RNDr. Mgr. Tomáš Burda, Ph.D.

Oponent: Ing. Martina Pásková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 16.3.2015